

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 3

XVI aastakäik

1940

Tellimise hind postiga:

aastas . . . . 150 senti
6 kuu peale . . 75 „
1 „ „ . . . . 15 „
Välismaale aastas 200 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toimetus: Tallinn, Pärnu 41,
krt.3. Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. . . . . kr. 50.—
1/2 „ . . . . . „ 25.—
1/4—12.50 ja 1/8 lhk. „ 7.25
Teksti ees — 50% kallim

Äri- ja kontoriteenijate ning vabakutseliste sotsiaalkindlustusest

Joh. Mardi, vandeadvokaat, Tall. ühishaigekassa juriskonsult

Ametnik, olgu siis riigi-, omavalitsuse või eraametnik, ning vabakutseline kujundavad endast ühiskonnas teatava kihi, mis on vahepealne kapitalistile ja proletaarile, tööli- sele selle sõna tavalises mõttes. See ühiskond- lik kiht on mitte kauges minevikus olnud majanduslikult küllalt soodsas olukorras, mille tõttu igal üksikisikul on võimalusi olnud kau- nis suurel määral hoolitseda oma n.-n. must- tade päevade eest, luues ja soetades endale vajalisi reserve. Sellekohaselt ei ole see ühis- konnakiht tervikuna näidanud nimetamisvää- rset ühtehoidmist, vaid selle üksikud liikmed on sammunud igäüks omaette.

Sotsiaalkindlustuse peaaeslane on teata- vasti ikka materiaalne abistamine. Vajadus materiaalseks abistamiseks kerkib päevakor- rale teatavasti siis, kui isik, kes raskustesse satub, on vahevaraline, kui tal endal puudu- vad võimalused, millega end raskustest üle aidata. Ei ole seepärast midagi imestada, et jõukad isikud, kapitalistide kiht, ei suuda mõista sotsiaalkindlustuse vajadust. Meie mõistame tavaliselt asju kõige paremini siis, kui nad on meile lähedased, ja me saame lähedaste viletsustest ja hädadest paremini aru siis, kui ise midagi säärast oleme läbi elanud. Kui, nagu tähendasin, ametnik ja vabakutse- line olid mitte kauges minevikus majandusli- kult võrdlemisi soodsas olukorras ja ei saa- nud otsekoheselt tunda neid raskusi, mis teki- vad vahevaralisel, kui ta järsku kaotab töö- võime, kui teda tabab mingi õnnetus või kui ta vanaks saab ja enam töötada ei suuda, siis on teataval määral mõistetav, et see ühis- konnakiht — ametnik ja vabakutseline — ei olnud huvitatud enda sotsiaalsest kindlusta- misest. Ametnik ja vabakutseline, olles poliit- tiliselt mentaliteedilt vabameelne, liberaalne,

on omaenda kihi praktilised huvid kõrvale jättnud. Selle kihi ühed osakesed on suuna- nud oma mõttelaadi päristaguruse teenistus- se, eitades üldse sotsiaalse abistamise vaja- dust, ja teised, samuti väikesed osakesed, on püüdnud mõista tööliskonna sotsiaalseid ras- kusi ning võidelda nende raskuste paranda- mise eest.

Tänapäeval ei ole aga ametniku ja vaba- kutselise olukord oma enamikus kaugeltki enam roosiline. Juba palga- ja tulude tingi- mused on võrreldes minevikuga suuresti lan- genud. Vähemapalgaliselt ametnikult nõuab äraelamine suurimat pingutust. Kui äride naismüüjad teenivad 30-kroonise kuupalga- ga ja isegi alla selle ja meesametnikud peavad nii mõnigi kord leppima 40—50 krooniga kuus, siis on võimatu nõuda reserveid kogumist ja perekondade soetamist. Kui enne töölise palk oli kaugelt madalam kui ametnikul, siis praegu palga mõttes ei ole vähemapalgaline amet- nik mitte soodsamas olukorras kui tööline käitises.

Pahemas olukorras võrreldes töölisega on ametnik aga tööturu seisukohalt. Kohasaami- ne on raske, tuleb alustada sageli ilma pal- gata ja edasijõudmise võimalused on väikesed.

Et raskustest hoolimata ametnik ja vaba- kutseline seni siiski veel vähe on tegelnud oma sotsiaalse kindlustamisega, selleks on suurel määral kaasa mõjunud selle kihi suur olenevus tööandjast ja seaduste puudumine, mis ametnike olukorda kindlustaksid. Kuni äride ja kontorite töökorralduse seaduse keh- timapanekuni vahekorra tööandja ja töövõtja vahel põhjenes omavahelisel teenistuslepingul, kusjuures sotsiaalseaduste puudumisel töö- andjal oli võimalik töövõtjale veeretada kohus- tusi täiesti vabalt ning töövõtja oli sunni-

tud neid kohustusi kandma kartusest kaotada teenistuse.

Kui töölised-proletaarlased on oma sotsiaalse olukorra parandamisele sihitud võitlust pidanud hüüdlausega, et meil pole midagi kaotada, kuid võita terve maailm, siis peame kinnitama, et sellast võitlust oma olukorra eest n. n. nimetatud keskkiht, kuhu kuuluvad ametnik ja vabakutseline, ei tunne. Selle kihi minevik pole olnud nii masendav, mis-pärast puudub ka suur võitlusind.

Praegu, mil kindlustamisest haiguse, invaliidisuse ja vanaduse vastu kõneldakse juba isegi põllumeeste konventides taluperemeeste suhtes, ei vaiki ka enam keskkiht, ametnik ja vabakutseline, ja me näeme, et sellekohased mõtted kerkivad siin-seal päevakorrale.

Nii näiteks on asja arutanud Äriteenijate Kutseorganisatsioonide Liit oma esinajate kogus ja juhatuses, kusjuures on asutud seisukohale, et äriteenija palgaolud ei võimalda koguda reserve vanaduspäevadel enda elatamiseks, samuti ei piisa sellest korrallikuks ja pikemaajaliseks raviks juhul, kui äriteenijat peaks tabama haigus. Selle tõttu on hädavajaline kiire haiguse ning vanaduse ja töövõimetus vastu kindlustamise seaduse kehtimapanek.

Praegu, mil ühiskondlik hoolitsemine üksikisiku eest on leidnud kõikjal üldist tunnustamist, sotsiaalkindlustuse vajaduse eitamine säärase ühiskonna kihi jaoks, kuhu kuuluvad eraettevõtte ametnik ja siin-seal tegelev vabakutseline, on kas jäme hoolimatus või laiskus tõsiselt mõtelda sotsiaalsetest küsimustest.

Nagu teada, on sotsiaalkindlustuse ülesanne üksikisiku mitmesugune abistamine, olgu see siis haiguse, invaliidisuse või vanaduse puhul. See abistamine, näit. haiguse puhul, võib seista isiku puht-rahalisel toetamises, kuid ka muul viisil ravimise võimalustele kaasaaitamises.

Mis puutub kindlustuse kohustusse, siis jaguneb haiguskindlustus kahte rühma: vabatahtlik ja sundkindlustus. Meie nimetame vabatahtlikuks seda kindlustuse süsteemi, kus on võimalus kindlustamiseks, kuid igale isikule on jäetud vabadus ise otsustada, kas ta soovib end kindlustada või mitte, kas ta soovib kuuluda sellekohase kindlustusorganisatsiooni alla või mitte. Selle vastand on sundkindlustuse süsteem, kus vastav seadus määrab, et see ja see ühiskonna rühmitus on kohustatud end kindlustama. Need kindlustamise süsteemid võivad olla seaduseandluses läbi viidud kas puhtal kujul või üksteist täiendavalt, nii et sundkindlustuse kõrval võib figureerida vabatahtlik kindlustamine. Kui vabatahtliku kindlustamise kasuks kõneleb liberaalitsev väide, et kodanik on ise oma olukorra üle otsustaja, siis ei saa meie seda ometi pooldada põhjusel, et üksikisik ei moodusta endast midagi muud kui ühiskonna väikese rattakese, ja kui see ratas soovib, et ühiskond tema mõnude kohaselt töötaks, siis peab ta ka koos teiste ratastega kandma kohustusi, mis võib-olla talle endale mõnikord ei tundu vajalistena. Vabatahtliku kindlustamise puhul võivad kindlustamisest loobuda nii majandus-

likult jõukad kui ka majanduslikult kõige nõrgemad kihid. Esimesed loobuvad põhjusel, et nad tunnevad end võimelisina luua endile mustade päevade jaoks reserve, teised põhjusel, et nad vabatahtliku kindlustuse puhul ei leia võimalusi teha kindlustusmaksudeks vajalisi kokkuhoide. Viimased on need, kelledele kindlustamine on kõige hädavajaliskem, kuid ka esimesed ei tea, millal neil võib tekkida vajadus abi järele, mida võimaldaks kindlustamine. Kapitalistlik kord oma kapriisidega võib pilduda sageli raskustesse need, kes on tunnud isiklikus rahas ja varas kõige suuremat kindlustust, ja kui riik oma seadustega nõuab sunniviisil kindlustamist ja kindlustuse maksude tasumist ka suurepalgalistelt ametnikelt, siis ei ole selles mingit ülekohtu, kuna need suurepalgalsed löikavad ühiskondlikust korrast tingitud mõnused kahtlemata rohkem kui nende vähe-mapalgalsed kaaslased.

Kohustuslik on haiguskindlustus tööliste ja ametnike suhtes tööstuses ja kaubanduses ka Lätis ja Leedus. Nimelt kuuluvad Leedus haiguskindlustuse alla kõik palgalised kaubanduses ja tööstuses (ühes arvatud pangad, kaubanduslikud kontorid jne.), kelle palk ei ületa 1000 litti kuus.

Poolas oli sotsiaalkindlustus korraldatud küllalt laiaulatuseliselt, nimelt kehtis Poolas 1933. aastast üldsotsiaalkindlustuse seadus, mis hõlmas haiguse, sünnitamise, invaliidisuse, vanaduse ja perekonna kindlustamist. Poolas olid haiguste vastu kindlustatud peagu kõik palgalised isikud, hoolimata tööaladest, kelle kuupalk ei ületa 725 zlotti (Ekr. ca 540) kuus.

Üldsotsiaalkindlustuse seadus kehtib ka Prantsusmaal, kusjuures selle seaduse alla käivad kõik palgalised tööstuses ja kaubanduses, kelle palk ei ületa 30.000 franki aastas.

Kõnelemata sellest, et laiaulatuseline ja kohustuslik haiguskindlustus kehtib Norras, Hollandis ja Inglismaal, olgu märgitud huvitav asjaolu, et sotsiaalkindlustuse alal sammuvad teataval määral esirinnas maad, mida oleme harjunud võtma mahajäänuna, nimelt Jugoslaavia, Bulgaaria ja Greeka, kus koos töölistega on kindlustatud ka ametnikud ning seda koguni suure hulga sotsiaalsete riskide vastu.

Kuna sotsiaalkindlustus, mille alla peavad kuuluma ka ametnikud, on tehtud kohustuslikuks terves reas maades ja ainult üksikuis see eksisteerib vabatahtlikuna, siis võib vaevalt tekkida kaaks arvamist selle kohustusliku läbiviimise suhtes ka meil. Nagu nägime, on teatavates riikides kohustus kuuluda kindlustusorganisatsiooni tehtud sõltuvaks teatavast palga ülemmäärast, ja kui meil üldiselt vähe väidetakse sotsiaalkindlustuse kohustuslikkuse vastu ametnike suhtes, peab tähendama, et vastuseis kõrgepalgaliste ametnike poolt sellele, et ka nemad kuuluksid kindlustuse alla, on kahtlemata olemas. Elu on kapriisne. Paratamatult tuleb mulle meele paar ametivenda minu kutsealalt, kes olid sammunud oma elu ajal võimete poolest esirinnas, kuid surres jäid mõlemal

perekonnad raskustesse ja ühele tuli abistamise teel muretseda isegi kirst.

Teostades sotsiaalset hüvangut ja panes kehtima sellekohaseid seadusi ei saa arvestada seda, mis pole vastuvõetav või meeldiv mõnele üksikule, vaid peab arvestama kogu ühiskondliku rühmituse huve, kellede tarvis vastav seadus antakse. Vabatahtlik kindlustus on määratud vähestele ega suuda oma ülesannet täita.

Uued ühiskondlikud rühmitused, pealegi säärased rühmitused, mis koosnevad haritlaskonnast, astuvad sotsiaalselt kindlustatute perre kahtlemata pretensioonidega. Kuigi nad on uustulnukad, kes pole seni oma võimeid ka kuidagi vabatahtliku organiseerimise näol avaldanud, esinevad nad nüüd vahet soovidega, et neile loodaks omaenda kindlustuse organisatsioonid, mida nad ise võiksid juhtida.

Julgeksin aga väita, et säärased püüded, nagu neid mõnel pool kauldub, ei võiks seaduseandja poolt pooldamist leida.

Kassad, millede kaudu teostub sotsiaalkindlustuse läbiviimine, võivad oma ülesannetega edukalt toimke tulla ainult siis, kui nende alla kuuluv kindlustatute hulk on rohkearvuline ja administratsioonikulud ei nõua protsentuaalselt suurt osa, mida pole aga võimalik teostada siis, kui hakatakse uutele ühiskonna rühmitustele ellu kutsuma oma kassasid. Peaks kaduma aeg, kus kuulumine organisatsioonide juhatustesse on mõningaile isikuile väiklast auahnust rahuldavaks eesmärgiks, mille pärast ollakse valmis väiklaselt tähtsena ja näaklema ning otsitakse suuri põhimõtteid, unustades asja tuuma.

Kui eraametnike organiseerimine seadusega läheks tulevikus ühisesse kindlustatute perre ja üldise haigekassa alla, mis on tõenäoselt usutav, siis julgen tõsiselt kahelda, kas sama nii pea teostub vabakutseliste suhtes, kus separatiivlikud tendentsid on palju suurema ulatusega. Ja ometi, me ei näe mõistlikke põhjusi, miks mõni vabakutseline kutseesindus peaks hakkama teostama omaette sotsiaalset kindlustamist ja sammuma väljaspool suurt üldist organisatsiooni. Siin on samuti vajaline, et algatus tuleks Sotsiaalministeeriumilt ja et ei libiseks juhuslikult seaduseandja käe alt seadused, mis loovad igale vabale kutsele oma kindlustamist teostava organisatsiooni, jättes mõned loimad hoopis ilma. Säärane eraldi üksikuile kutseile kindlustamist korraldavate seaduste andmine võib pealegi toimuda niiviisi, et teatava kutseala liikmeile, ja nimelt kutseala vaesemaile, veeretatakse kõrged kindlustusmaksud, mis teevad võimatuks vastava kutseala pidamise üldse, kuna ei suudeta kanda sellekohaseid kindlustamisega seoses olevaid kohustusi.

Kindlustatud isikule on aga peamise tähtsusega kindlustamise küsimuses just kaks momenti, 1) et kindlustusmaks oleks võimalikult väike ja 2) et abistamine sotsiaalse raskuse korral oleks võimalikult tõhus.

Kindlustamist teostav organisatsioon saab uued tulud, milledega ta võib teostada kindlustatu suhtes abistamist, kindlusta-

tult, tööandjalt ja riigilt või omavalitsuselt.

Ka meil tuleb eraametnike kindlustamisel kohustuste kandmine, s. o. maksude tasumine, panna kindlustatule ja tööandjale nii, nagu see on meil praegu kehtivas haiguskindlustuses ja nagu see on läbi viidud ka suuremas osas välismaade haiguskindlustustes.

Hoopis keerulisemaks muutub tulude saamine vabakutseliste kindlustamise puhul. Üks pool, kindlustatu, on ka siin selge. Kui kindlustatu on arst, advokaat, ajakirjanik või muusik, siis ei või kahtlust tekkida, et see kindlustatu peab kindlustusorganisatsiooni kasuks makse tasuma. Kes peab aga tasuma teise osa makse vabakutselise kindlustamise puhul? Kui mõnelt poolt väidetakse, et vabakutseliste kindlustamisel kogu kindlustusmaksude tasumine peab lasuma ainultki kindlustatud isikul, siis on sellega võimatu nõustuda ja sama korralduse juures oleks vabakutseliste kindlustamise läbiviimine peagu võrdne praegusele kindlustusseltside puht-ärilisele korrale. Vabakutselise noolt tasumisele kuuluvad makse võib kindlaks määrata, jagades vabakutselised nagu isikuumakskohustuslased maksuinspektori andmete kohaselt sellekohastesse liikidesse, kuid miski ei õigusta vabakutselist tema kindlustamisel võrreldes teiste kindlustatutega asetama raskematesse tingimustesse, nii et ta peaks tasuma maksud kahekordselt.

Siin peitubki vabakutseliste kindlustamise teostamise üks raskemaid küsimusi. Vabakutselise tööandja on sageli juhuslik üksikisik, näit. arsti patsient, advokaadi klient, kellede maksutamise toimingut läbiviimine kindlustamisorganisatsiooni suhtes osutub organisatsioonile raskesti läbiviidavaks, ja samuti on raskesti kontrollitav maksude õige laekumine. Seepärast peaks vabakutseliste sotsiaalkindlustuse teostamisel riik võtma kindlustusmaksude tasumisel endale paratamatult vahendaja osa, kandes teatava osa kindlustusmaksu ja nõudes neid siis mitmesugusel viisil vabakutseliste tööandjalt. See maksude sissenõudmine eri vabakutseliste tööandjalt saaks toimuda kahtlemata eriviisidel, ja kui selle läbiviimine võiks olla seotud isegi teatavate raskustega, siis ei tohiks see siiski olla takistuseks, mille taha jääb takerduma mõte vabakutselise laialtavalisest sotsiaalse kindlustamise teostamisest, eeskätt haiguskindlustusest.

Sotsiaalse kindluse tunne ei ole mitte üksikisiku eralõbu, vaid selles peitub suurel määral ka vastava ühiskondliku rühmituse tööind, julgen isegi ütelda, et see võib anda vastavale ühiskonnakihtile uut tahtmist suuremaks järeltuleva-põlve soetamiseks, seega rahvaarvu suurendamiseks.

Ma ütleksin kokkuvõetult:

Eraametnik ja vabakutseline vajavad sotsiaalkindlustust, eeskätt aga haiguskindlustust! Nad vajavad seda samuti nagu tööline ja riigiametnik, kellede suhtes on olemas vastavad sotsiaalsed seadused.

Ainult üldine sunduslik kindlustamine, mille alla kuuluvad eraametnikud ja vaba-

kutselised kuutuluse suurusele vaatamata, võib teha kindlustuse tõeliselt tõhusaks.

Senised kindlustuse organisatsioonid — haigekassad — on omandanud tunnustatava

eluõiguse ning sotsiaalkindlustuse laiendamisel ja selle kohaldamisel uutele ühiskondlikele rühmitustele on haigekassad võimelised täitma kõige ökonoomsemalt uusi ülesandeid.

Töötaja üldisi probleeme

Mag. Paul Vihalem

II. Töötaja lühendamise kultuurseid ja majanduslikke põhjusi.

Me võiksime tarvitusele võtta niisuguse töötaja, mille kestes tööline oma eluaja jooksul loob kõige rohkem saadusi, ainult siis, kui me tööliste ainukeseks ülesandeks loeme töötamist, võimalikult suurema arvu kaupade valmistamist. Tööliste tohiks siis ainult sellaseid kaupu tarvitada, mis tõstavad nende töövõimet, nagu söök ja hädavajaline korter. Sel korral ei tohiks nad aga tarvitada ühtki kaupa ega väärtust, mis töövõimet vähendab, nagu alkoholi tarvitamine, sportimine spordi enda pärast, kultuurielust osavõtmine jne. Sel korral täidaks tööline ainult orja ja masina ülesandeid ja kogu ta elu peaks olema pühendatud tööle. Tööliste poolt loodud väärtuste ja kaupade tarvitajaks peaksid siis olema teised inimesed, tavaliselt kapitaliomaniikud.

Harilikult ei tarvita aga „kahjuks“ need kapitalistid tööliste poolt neile loodavaid saadusi mitte kõiki ise ära. Sellest tekib üleproduktioon, majanduslik kriis ja surutis, mis paneb üleliigse produktiooni seisma, jätab suure osa töölistest tööta, jagab kogutud varad omahinnast madalamalt tarvitajale ja riigi kaudu hinnata töötuile ning kirjutab suured töötult seisvad kapitaliväärtused korstnasse.

Kui palkade endisele tasemele jäädes oleks tööaeg vähem olnud, poleks olnud üleproduktiooni ega majanduskriisi. Siis poleks produktioon üldkokkuvõttes vähenenudki, võib-olla oleks see suurenenudki. Võrreldes kõrgkonjunktuuriga oleks siis loodud vähem varasid, võrreldes depressiooniajaga aga rohkem. Majanduskorras, mis võimaldab kriiside tekkimist, võib seepärast lühem tööaeg olla kasulik, kuigi teoreetiliselt, majanduskorra häireid arvestamata, see peab olema pikem. Mõ-

lemal puhul on arvestatud tööliste eluajaga loodud varade koguhulka.

Tööliste endi arvates ei tohi nende töö olla nende eesmärgiks, ainukeseks sihiks, vaid see võib olla ainult abinõuks, kuidas kõige otstarbekamat ja kultuursemat elu võimaldada. Kui võrd töö ei paku ise elamusi ega ole iseendast kultuuriväärtuseks, tuleb talle vaadata kui pahela ja tema abil loodavatele kaupadele, mis aitavad kultuurset elu võimaldada, kui hüvedele. Töölistel tuleb valida, kas ta tahab kauem töötada, et tal vabal ajal rohkem väärtusi tarvitada oleks, või tahab ta rohkem vaba aega, kuid vähem tarbeid oma tarvituseks. Teatavatel kordadel tuleb töötada tulevikule, töötada rohkem kui ära jõutakse tarvitada. Seda teeb näiteks eriti Nõukogude Vene, kes suure osa rahvuslikust sissetulekust tarvitab uute tööstuste loomiseks.

Kultuurse elu võimaldamiseks peab tööaeg olema alati optimaalsest majanduslikust tööajast lühem. Teatav kultuurne tegevus võib mõjuda ka tööproduktiooni tõusule, nagu kutsehariiduse ja osalt ka üldhariiduse andmine ja teataval määral ka vaheldust pakkuvad lõbustused. Tööajaotuse arenedes muutub ikka suuremaks tarvidus tegevuse järele, mis aitaks kõrvaldada praeguse töö üksluist ja närvesöövat ilmet. Primitiivne käsitöö pakkus ühtlasi ka kunstilist ja loomingulist naudingut. Suur osa kultuurilistest tegevustest on aga sihiks omaette ja neid võetakse ka siis ette, kui nende all peaks kannatama tööproduktiivsus. Kui töölistele antakse poliitilisi õigusi, kuid võetakse neilt aeg poliitiliseks haridustööks ja tegevuseks, siis muutuvad need poliitilisedki õigused paberlikeks. Rahvas, kel puudub aeg enese poliitiliseks kasvatamiseks, võib muutuda poliitiliseks nukuks. Seesugune demokraatia oleks

ainult nime järgi demokraatia, kuna seal hääletatakse vaid vormiliselt, ilma teadlikkusega. Kultuur, millele on ainult osal rahval juurepääs, muutub aristokraatlikuks ja kahtlemata vähem väärtuslikuks kui demokraatlik kultuur. Sotsiaalpoliitilised sammud pole ainult siis õigustatud, kui nad on majanduslikult kasulikud või ainult tööandjale kahjulikud, vaid mõnikord ka siis, kui nende tarvituselevõtmise peaks vähendada rahvamajanduslikku kogutoodangut ja rikkust.

Tööaja lühendamine, mis tahab tööaja optimumist kaugemale minna, toob endaga kaasa majandusliku kahju. Normaalselt jääb see kahju tööliste kanda, kelle reaalpalgad selle tagajärjel vähenevad. Asemele saavad nad aga vaba aja. Harilikult jäävad sellasel tööaja lühendamisel tööliste reaalpalgad endisele tasemele. Põhjused selleks oleksid peamiselt järgmised:

1) Tekkiv majanduslik kahju aseta-

takse tööandjale, kelle kasu selle tagajärjel väheneb või koguni kaob.

2) Tööaja lühendamisel võetakse tarvitusele tehnilisi uuendusi, korraldatakse tootmist ratsionaalsemaks ja odavamaks. Niisuguseid uuendusi võidakse ju alati korraldada, kuid tavaliselt võetakse need tööandja poolt just hädasunnil tarvitusele, mil on karta kasude vähenemist. Kui mingi tehniline uuendus võetakse tarvitusele, siis on kõige sobivam aeg tööaja lühendamiseks, eriti ratsionaliseeritud käitises.

3) Korraldatakse majanduslik organisatsioon otstarbekohasemaks, asendatakse näiteks kapitalistlik majandussüsteem sotsialistlikuga, mis võimaldab sama tööjõuga rohkem saadusi valmistada.

Kirjandust: M. Martna, 8-tunniline tööpäev, Tallinn, 1924. K. Marx, Kapital I, Tallinn, 1935.

Ventilatsioon tööstuslikus käitises

UNO VARDI

III.

Töökaitse.

Tööstuslike käitiste tööstustervishoidliku seisundi normeerimiseks näeb moodne käitiseadus ette kaks menetlusviisi:

1. korraldamine ja avalik-õiguslike töökaitse määruste abil ja

2. üldiselt heakskiidetud korra loomine propageerimise teel.

Tekib küsimus, kumb menetlusviis on eelistatavam tööstuslikes käitistes avastatud puuduliku ventilatsiooni normeerimisel. Nagu juba nimetatud, ei mõjuta ventilatsiooni korrapärasus otseselt tööprotsessi käiku, vaid on peamiselt seoses tööliste tervisliku heaoluga. Seepärast ei ole tööandjad huvitatud sellest kui kulukast küsimusest ja propaganda ei anna siin soovitud tulemust.

Riik aga ei ole ükskõikne selle suhtes, et tema kodanikud invaliidistuvad enneaegselt. Seepärast on vajaline, et ventilatsiooni normimine sünniks avalik-õiguslike töökaitse määrustega.

Meil on ventilatsiooniküsimus lahendatud avalik-õiguslike sundnormidega, Riigi Teatajas 96 — 1937 artikkel 781 väljakuulutatud tööstuslike käitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruse ehk lühendatult T. k. t. v. ja t. m. IV ja V peatükiga, mille järgi küsimus lahendatakse järgmiselt:

Tööruume, alatiste töökohtadega laoruumide ja kõrvalruume peab õhustatama vä-

himalt sel määral, et ühe tunni vältel juurevoolava värske õhu maht ei oleks vähem tööruumi kahekordsest mahust, kusjuures igal tingimusel ei tohi süsihappegaasisisaldavus ruumis olevas õhus tõusta üle 0,1% mahu järgi. (§ 48.)

Peab seejuures silmas pidama, et õhustamiseks kasutatavad avaused oleksid säärase ehitusega ja asetusega, et ruumide õhustamine ei tekiks tõmbetuult ja väljast ruumi valguv õhk ei langeks avausi läheduses otse ruumis töötajale. Samuti peavad asuma need avaused nõnda, et neid saab avada ja sulgeda pörandal olles. (§ 49.)

Mehaanilise ventilatsiooni abil peab õhustamine toimuma siis, kui loomulik ventilatsioon ei rahulda § 48 toodud nõudeid. (§ 50.)

Sõltumata sellest, kas ruume õhustatakse loomuliku või mehaanilise ventilatsiooniga, peavad ruumides asetsevad töökohad, nagu masinad, aparaadid ja muud seadised, kus töötajate tervist kahjustaval määral tekib tolm, gaasi, auru või suitsu, olema varustatud inimseadisega nende kõrvaldamiseks töökohast otse juba nende tekkimisel, kui see on tehniliselt teostatav.

Otse töökohalt kõrvaldatud gaasid, tolm või aur tuleb juhtida välisõhku nõnda, et oleks välditud nende sattumine teistesse töö- ja kõrvalruumidesse. Otse töökohalt tekkimisel kõrvaldatud tolm tuleb juhtida filtrisse või tsüklooni. Ehituselt peavad ime-

misseadmed olema säärased, et neid oleks kerge puhastada. (§ 51.)

Nagu eespooltoodust näeme, ei sisalda antud määrused peenusteni küündivaid norme, ja seda juba seepärast, et tööstuslike käitiste ventilatsioon kui väga keerulise probleemi lahendamine peenustesse küündivate sundnormide järgi oleks võimalik vahest siis, kui käitise asutamisega koos ehitataks ka käitise hooned, kusjuures siis juba ehitusplaanides on nähtud ette ventilatsioonisüsteem. Meil aga asutatakse ja on asutatud tööstuslikud käitised mitmesugustesse juba olevatesse hoonetesse, mis kuidagi ei võimalda moodsa ventilatsioonisüsteemi loomist. Kui seda siiski teha, siis on see seotud suurte kuludega ning paratamatult tuleb siin kombineerida tööprotsessile ja olevatele hoonetele vastav süsteem.

Et ühe tööala protsess erineb teisest, siis peaks loodama iga üksiku tööala kohta eraldi sundnormid, mis vastaksid selle tööala nõudeile.

T. k. t. v. ja t. m. § 48 eeskirjades on kaks alusnormi ventilatsiooni normimiseks. Esimene normib juurevoolava värse õhu mahu, mis ei tohi vähem olla tööruumi kahekordset mahust. Nagu eespool nägime, meie oludes on ehitused säärased, kus ruumid loomuliku ventilatsiooni korral täituvad $\frac{1}{2}$ —1 kord tunnis värse õhuga. Et aga T. k. t. v. ja t. m-is näidatud sundnorm näeb ette täitumise alammäärana 2 korda tunnis, siis igasuguseis kinniseis ruumes, välja arvatud sarad, peab olema kunstlik ehk mehaaniline ventilatsioon, sest loomulik ventilatsioon ei võimalda kahekordset täitumist ühe tunni jooksul.

Teine norm teeb kindlaks maksimaalse süsihappegaasi, CO_2 , hulga ruumis olevas õhus. See ei tohi olla üle 0,1%.

Süsihappegaasi hulga kindlaksmääramine ruumis on üks raskeimaid toiminguid. Täpselt võib süsihappegaasi hulga kindlaks määrata õhuanalüüsi teel sellekohaste instrumentidega. Süsihappegaasi hulka võib määrata küllastunud lubjavee abil — ta teeb selge lubjavee sogaseks. Aspiraatori abil imetakse lubjaveest ruumis olevat õhku läbi. Sellest lubjaveest läbi minnes süsihappegaas ühineb lubjaga ja tekib süsihappu kaltsiumi, CaCO_3 , mis sadestub põhja. Sade tuleb kuivatada ja kaaluda. Saadud andmeid arvutame süsihappegaasi % õhus:

$$V_{\text{CO}_2} = \frac{x \cdot 44 \cdot 100 \cdot 100}{0,00196 \cdot 10^6 \sqrt{v}} = \frac{44 \cdot x}{0,196 \cdot \sqrt{v}}$$

x — reaktsioonil leitud CaCO_3 hulk grammides;

v' — aspiraatori maht liitreis.

T. k. t. v. ja t. m. § 48 eeskirjad näevad ette õhu süsihappegaasisaldavuse maksimaalse normina 0,1%. Kuna õhuanalüüsi tegemiseks süsihappegaasi hulga kindlaksmääramine on võrdlemisi tülikas ja aegaviitev, siis tuleks leida talitusviis süsihappegaasi hulga kindlaksmääramiseks tööstusliku käitise tööruumes.

Süsihappegaasi hulga teatavas ruumis saab ka umbkaudselt (ca) arvutamise teel

matemaatiliselt kindlaks määrata teadlaste poolt antud normide abil, kusjuures tuleb aluseks võtta 1) tööruumi maht kuupmeetreis, 2) loomuliku ventilatsiooni võime, 3) ruumis töötavate tööliste arv ja eespooltoodud teaduslikud arvud.

Süsihappegaasist tingitud tööstustervishoiulised puudused esinevad peamiselt kesk- ja väiketööstuslikes käitistes, kus kitsastes tööruumides töölised töötavad külg külje kõrval, nagu näiteks trükikodades, õmblustöökodades jne.

Sellega seoses teen allpool matemaatilise arvutuse triikikoja tööruumis:

1. Tööruumi suurus kuupmeetrites (6. 10. 2,7) 162 m³.
2. Ruumi seinad ja lagi on kaetud õli-värviga, mis annab loomuliku ventilatsiooni võime ühes tunnis $\frac{1}{2}$ korda, s. o. ruum täitub värse õhuga läbi seinte ja põranda ühes tunnis $\frac{1}{2}$ korda, millest juba loomuliku õhu koosseisu järgi on 0,03% ehk 0,02³ süsihappegaasi.
3. Töötajaid on ruumis 10, kellest igaüks hingab tunni jooksul 0,4 m³ õhku läbi, mis sisaldab 5% süsihappegaasi, s. o. 0,02 m³; kõik kokku 0,2 m³.

Allpooltoodud valemi järgi arvutades saame esimese töötunni lõpuks selle tööruumi õhu süsihappegaasi, CO_2 , sisaldavuse % 0,127, mis on määruste poolt lubatud normist 0,027 ehk 27% suurem. Tähendab, selles ruumis on paratamatult vaja kunstlikku ventilatsiooni.

$$\text{CO}_2^0/0 = \frac{2 \cdot n}{k \cdot v} + 0,03 - \frac{2 \cdot n}{k \cdot v \cdot e \cdot k \cdot t} = 0,127 \text{ } 0/0$$

v — tööruumi maht m³;

n — töötajate arv;

k — loomuliku ventilatsiooni võime;

e — loomulike logaritmidde alus ja tema väärtus on 2,72;

t — tööaeg arvestamismomendini.

Kaheksanda töötunni lõpuks samas tööruumis on süsihappegaasi % juba 0,272, s. t. CO_2 % on ületanud lubatud normi 172% võrra. Kui tööruum varustada AEG 200 mm ϕ labidasventilaatoriga, siis selle tööruumi õhu CO_2 % kaheksanda tunni lõpuks on 0,065% ehk 65% lubatud normist.

Tekib küsimus, mitu töölist võib töötada eespoolnäidatud ruumis loomuliku ventilatsiooni juures, ilma et kaheksanda töötunni lõpuks süsihappegaasi, CO_2 , % tõuseks üle lubatud normi, milleks on 0,1%. 10 tööliste asemel saame 3 töölist.

Kui sama tööruumi seinad on kaetud tapetiga, siis selle ruumi loomuliku ventilatsiooni võime on 0,75. Selles ruumis võib töötada 5 töölist, ilma et kaheksanda tunni lõpuks CO_2 % tõuseks üle lubatud normi — 0,1%.

On aga sama tööruumi seinad lubjatuud, kusjuures loomuliku ventilatsiooni võime on 1, siis selles ruumis võib töötada 6 töölist, ilma et CO_2 % tõuseks üle lubatud normi.

Edasi T. k. t. v. ja t. m. annab ka normid temperatuuri ja niiskuse kohta, kusjuures:

$$n = \frac{0,07 \cdot k \cdot v \cdot e \cdot k \cdot t}{2(e \cdot k \cdot t - 1)}$$

Töö peatsoonis ei tohi tööruumi õhu temperatuur olla madalam kui +10° C ja kõrgem kui +22° C. Töö kõrvaltsoonis ei tohi õhu temperatuur olla kõrgem kui +27° C. Kui tööruumi levib soojust suuremal määral ja selle tõkestamine on tehnilistel põhjustel raskendatud, siis võib temperatuur eespooltoodud maksimaalseid norme ületada +5° C võrra.

Need nõuded ei ole kehtivad tööruumide kohta, kus temperatuur tööprotsessist oleneb peab olema madalam kui +10° C (§ 52.)

Soojal ajal ei tohi käesoleva määruse § 52 toodud õhutemperatuuri maksimaalsed määravad nii töö pea- kui ka kõrvaltsoonis ületada välisõhu temperatuuri varjus enam kui +10° C võrra. (§ 53.)

Töö peatsoonis ei tohi relatiivset niiskust olla vähem kui 20% ja rohkem kui 75%, kusjuures temperatuuri juures kuni

+ 23° C	relat. niiskus ei tohi ületada	75%
+ 24° C	" " " " " "	70%
+ 25° C	" " " " " "	65%
+ 26° C	" " " " " "	60%
+ 27° C	" " " " " "	55%
+ 28° C	ja kõrgema temperatuuri juures relat. niiskus ei tohi ületada	50%

(§ 54.)

Töötsooniks loetakse 2 m kõrgust õhukihti, arvates põrandast, kus asetsevad töökohad. Töö peatsooniks loetakse tsooni, kus on töötaja alatine või kestev töökoht; töö kõrvaltsooniks loetakse tsooni, kus töötajad töötavad ainult ajutiselt. (§ 55.)

Körvalruumides peab õhu temperatuur olema vähimalt järgmine:

riietusruumis	.....	+10° C
einetaamisruumis	.....	+15° C
pesemisruumis	.....	+15° C
duširuumis või dušiga varustatud pesemisruumis	.....	+24° C
käimlas	.....	+10° C
trepikodades ja vahekäikudes	..	+10° C

(§ 56.)

Tööleping N. Venes

L. Johanson.

Tööleping on kahe ja enama isiku vaheline kokkulepe, mille järgi üks pool annab oma tööjõudu teisele poolele tasuta eest. Tööleping sõlmitakse sellest hoolimata, kas poolte vahel on kollektiivlepingut või mitte. Kollektiivleping sõlmitakse kutseühingute liidu ja tööandja vahel ja see määrab töötingimused üksikuis käitises, asutuses ja majapidamises või nende gruppides. Kollektiivleping määrab ka üksiklepingute si-

Küttekehad peavad olema ehitatud ja asetatud nii, et neid oleks kerge puhastada. Need küttekehad, milledega kokkupuutumisel võivad töötajad saada põletushaavu või põletada riideid, peavad olema varjatud kaitseseadiseiga. (§ 57.)

Samuti aurutorud ja muud seadised, mis ei kuulu küttekehade hulka, kuid kuumenatult auru, kuumaga või tulega tekitavad kõrget temperatuuri, peavad olema kaetud isoleerkattega või ümbritsetud muul viisil kuumuse levitamise tõkestamiseks. (§ 58.)

Tööruumis, kus tehtavate tööde iseloomu tõttu tekib vajadus külmal ajal avada aknaid või välisuksi, peavad olema varjendid, tuulekajad, esikud või muud abinõud, mis takistavad tõmbetuule tekkimist, temperatuuri järsku langust tööruumis asetsevail töökohtadel, välja arvatud juhtumid, kui see on töötehniliselt teostamatu. (§ 59.)

Kui töötajad peavad töö iseloomu tõttu külmal ajal töötama väljas, mittekõetatavates ruumides või ruumides, kus temperatuur tööprotsessi tõttu peab olema madal, peab võimaldatama töötajale vahel ennast soojendada eriti selleks määratud ruumis või selleks eriti töökohale ülesseatud väliahju juures. (§ 60.)

Temperatuuri ja niiskuse normid T. k. t. v. ja t. m-is ei näita erinevust teaduslikest normidest ja nende mõõtmine ei tee raskest, sest temperatuuri ja niiskuse mõõteriistad, termomeetrid ja hügromeetrid, on odavahinnalised ja kergesti käsitsetavad.

Tööstuslike kaitiste ventilatsiooni normimise järelevalvet teostavad töökaitseametnikud tööstuslike kaitiste tööõnnetuste vältimise ja töötervishoiu määruste eeskirjade kohaselt ning määruste rikkujaid võetakse vastutusele töökaitseametnike poolt Kriminaalseadustiku § 350 eeskirjade järgi.

KrS § 350. Tööandjat või tema asetäitjat, kes on süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või sundmääruse eeskirju, mis on antud töövõtjate tööaja või puhkeaja kohta või töövõtjate tervise või julgeoleku kaitseks, karistatakse arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

su. Kollektiivlepingu tingimused hõlmavad kõiki isikuid, kes töötavad selles käitises või asutuses, hoolimata sellest, kas nad on kutseühingu liikmed või mitte. Kollektiivlepingud ei ole kehtivad administratiivpersonaali kohta. Kollektiivlepingud võivad olla üldised, hõlmates vabariigi piirides tervet valmistasala, rahvamajandusharu või valitsust, ja kohalikud. Kutseühingud ei kannu ainelist vastust kollektiivlepin-

gu eest. Kollektiivlepingud sõlmitakse kirjalikult ja registreeritakse töö rahvakomissariaadi asutuses.

Töölepingu tingimused määratakse poolte vahelisel kokkuleppel. Ei loeta maksvaks lepingu tingimusi, mis halvendavad töötajate seisukorda võrreldes tingimustega, mis on ette nähtud töökaitse seadustes, kollektiivlepingus ja sisekorra määrustes, samuti ka neid tingimusi, mis piiravad töövõtja poliitilisi ja kodaniku üldisi õigusi.

Töölepingu sõlmimisel antakse palga-raamat, kui lepingu tähtaeg ei ole nädalast lühem.

Töölepingu võib sõlmida üksikute isikutega ja nende gruppidega (artellidega jne.).

Töölepingud sõlmitakse: määratud ajaks — mitte üle aasta, määramata ajaks ja teatud töö valmistamiseks.

Kui käitises pole töölisele anda seda tööd, milleks ta on palgatud, siis võib tööandja ta paigutada mõnele teisele tema kvalifikatsioonile vastavale tööle. Kui tööline sellega ei lepi, siis võib teda vallandada, makstes talle kahe nädala palga. Erandjuhtudel võib töölise paigutada ka säärasele tööle, mis ei vasta tema kvalifikatsioonile. Seejuures ei või töötasu vähendada.

Ühest käitisesest töölise teise üleviimine võib sündida vaid tema nõusolekul. Kuid tarbe korral võib töölise üle viia ka teisele tööle samas või mõnes teises käitises, kuid samas asukohas — kuni üheks kuuks, kusjuures palk jääb endiseks. Ilma mõjuvate põhjusteta sellesast üleviimisest keeldumine loetakse töödistsipliini rikkumiseks.

Prooviaeg tööle palkamisel võib kesta lihttöölistel kuni 6 päeva, teenijail kuni 2 nädalat, vastutusrikastel töödel kuni 1 kuu.

Kui tööandja või käitise juhataja võttis töövõtjalt isikutunnistuse enda kätte, siis peab ta selle talle tagastama esimesel nõudmisel.

Töölisele tuleb anda tunnistus, kui kaua ja missugusel alal ta on töötanud. Tunnistusele muid märkusi teha ei ole lubatud. Ka ei ole tööandjail lubatud üksteisele anda tööliste kohta salateateid.

Tööliste karistamine rahatrahviga võib sündida vaid eriseaduste ja sisekorra määruste alusel.

Tööleping lõpetatakse: a) poolte kokkuleppel, b) tähtaja möödumisel, c) selle töö lõppemisel, mille täitmiseks ta oli palgatud, d) seaduses ettenähtud etteütleamise järele.

Määramata ajaks sõlmitud töölepingu võib töövõtja lõpetada igal ajal, sellest tööandjale teatades: nädalapalgalised vähimalt üks päev, 2 nädala ja kuupalgalised — vähimalt 7 päeva varem.

Tööandja võib lõpetada töölepingu: 1) kui käitis kas tervelt või osaliselt likvideeritakse, aga ka, kui tööd vähendatakse, 2) kui valmistuse iseloomuga põhjustel tööseisak kestab üle ühe kuu, 3) kui töövõtja ei kõlba palgatud tööle, 4) kui töövõtja mõjuvate põhjusteta jätab täitmata töölepingus või sisekorramäärustes ettenähtud kohustused, 5) kui töövõtjat kriminaalselt karistatakse või hoitakse üle kahe kuu vahi all, 6) kui töövõtja ajutise töövõimetuse pärast üle kahe kuu töölt puudub, 7) kui töövõtja raseduse ja sünnitamise puhul puudub üle 2 kuu pärast neljakuulist töölt vabastamist, 8) kui sellele tööle paigutatakse kohtu või hindamiskonfliktide komisjoni poolt tagasi tööline, kes seal varem töötas, 9) riigiasutustes ja -ettevõtetes, kooperatiivides ja seltskondlikes organisatsioonides tööandja korraldusel, kusjuures vallandatu võib kaevata hindamiskontrollkomisjonile, 10) teistes käitistes ja asutustes — hindamiskontrollkomisjoni otsusel.

Kui töövõtja ilma mõjuvate põhjusteta puudub ühe päeva töölt, siis ta vallandatakse ja ta kaotab toitlus- ja varustuskardi, samuti ka korteri, mis talle käitise poolt antud.

Töövõtja võib töölepingu lõpetada, kui talle ei makseta kokkulepitud töötasu, kui ei täideta töölepingu või töökaitseaduse tingimusi, kui temaga käitatakse jämedalt, kui töötingimused tervishoiuliselt halvenevad, samuti seaduses ettenähtud eritingimustel.

Tööleping lõpetatakse ka kutseliidu nõudel, kui aga ettevõtja sellega ei nõustu, siis otsustatakse küsimus konflikti korras.

Rahva toitlustamise küsimus

Sotsiaalse Arengu Rahvusvaheline Ühing oma peakoosolekul Liège'is 2., 3. ja 4. juunil 1939. a. pärast rahvuslike osakondade aruandeid toitlustamise probleemi kohta ja olles ära kuulanud dr. Joan Mc Michaeli (Inglismaa) poolt esitatud üldaruande võttis vastu järgmised resolutsioonid:

1) Tuleb tarvitusele võtta vahendid riikide piirides keskmise elatustaseme tõstmiseks, tehes kõigile isikuile kättesaadavaks optimaalse toitlusrežiimi olulised elemendid.

2) Tuleb luua või arendada igal maal rahvuslikke toitlustasinstituute või komiteesid, et ühtlustada ratsionaalse toitlustamise probleeme ning parimaid tervislikke tingimusi käsitlevaid töid ja arendada kodumajanduse õpetamist.

3) Sotsiaalse Arengu Rahvusvaheline Ühing astub ühendusse Rahvusvahelise Ühistegeliku Liiduga, talle ette pannes avada ühiselt erilisi segakomisjone rahva toitlustamisse puutuvate abinõude uurimiseks ja rakendamiseks. Selleks tuleb otsida ja luua koostööd kõikide küllaldaselt pädevate rühmitustega. Sotsiaalse Arengu Rahvusvahelise Ühingu rahvuslikud või kohalikud osakonnad ja rahvuslikud või kohalikud ühistegevuse organisatsioonid lepivad kokku segakomisjonide moodustamiseks.

4) Toiduainete turu järelevalvet ter-

vislikust ja majanduslikust seisukohast peavad teostama avalikud võimud, kellele soovitatakse kaastööle kutsuda organisatsioonid, mis koosneksid peamiselt tarvitajate ja tootlejate organisatsioonide otseseist esindajaist kui ka oma ameti või oma pädevuse tõttu kvalifitseeritud isikuist.

5) Arvestades puuduliku toitlustamise hädaohtlikkust noorsoo tervisele ei peaks toitlustamise kavade koolis piirduma ainult piimaga, olgugi seda küllaldaselt, vaid peaksid sisaldama teisi soodsaid toiduaineid, nõnda et moodustuksid Oslo eineile sarnlevadained. Toitlustamine tuleb laiendada kõigile lastele.

6) Rahvusvaheline Tööstus- ja Rahvastevaheline Liidu Tervishoiukomitee peaksid jätkama oma ülitähtsat sotsiaalset tööd, jätkates oma uurimusi ja ankeete toitlustamise kohta majapidamise eelarvete koostamiseks vastavalt vanadusele, soole ja ostuvõimele ning füüsilisile, majanduslikele ja sotsiaalsele tingimusele.

Selleks otstarbeks tuleb otsida ühistegelike organisatsioonide ja sündikaalsete rühmituste koostööd.

7) Rahvusvaheline Ühing nendib kurbusega ja mõistab hukka teatud inimelule vajaliste varade hävitamise sel ajal, kui rahvahulkadel puudub kõige vajalisem.

Kutsehariduse küsimus

Sotsiaalse Arengu Rahvusvaheline Ühing oma peakoosolekul Liège'is 2., 3. ja 4. juunil 1939. a., olles tutvunud 11 rahvusliku aruandega kutsehariduse probleemide kohta ja pärast Belgia töö- ja hoolekandeministriumi peadirektori hr. Henri Fussi, Prantsuse tehnilise hariduse peadirektori hr. H. Luc'i ja prof. Braunshauseni, Luksemburgist, poolt esitatud üldiste aruannete arakuulamist võttis vastu järgmised resolutsioonid.

I. KUTSEVALIK.

1) Kutsevalik on sotsiaalne funktsioon, mille sihiks on valgustada noori inimesi nende lapseast väljajõudmisel sobiva elukutse valiku üle.

2) Valiku sobivus nõuab:

a) katsealuse kalduvuste ja võimete võrdlust nõutavate kutsealaliste omadustega;

b) katsealuse elukutsele ettevalmistamiseks vajaliste materiaalsete võimaluste kaalutlemist;

c) tööturu väljavaadete kaalutlemist.

3) Kutsevalikut tuleb ette valmistada algkoolis. Seda võib teostada kahel viisil:

a) äratades lapses kalduvusi, mitte tema juhtimiseks mõnele elukutsele juba sellest eest peale, vaid tema tutvustamiseks inimtegevuse mitmekesisusega ja suure arvu tööalade omapärasustega; seks otstarbeks võiakse kasutada kasvatuslikku kinofilmi;

b) jälgides lapse vaimsete ja füüsiliste omaduste arenemist. Nende tähelepanekute sünteetilist tulemust tuleb hiljemini kasutada nooruki elukutse valiku protsessis. Õpilaste järelevalvet teostava arsti tähelepanekuist peab teatatama, muidugi arsti kutsesaladust silmas pidades, kutse valikul kaasatöötavale arstile.

4) Esimene kutsevaliku probleem ker-
kib üles algkooli lõpetamisel. Kas nooruk
peab jätkama oma õpinguid täies ulatuses
või peab ta astuma mõne ameti praktilisele
äraõppimisele või mõnesse ametisse, mis ei
vaja tööõppimist?

Viimane lahendus ei ole sotsiaalselt ra-
kendatav muile kui ainult isikuile, kes oma-
vad sedavõrd piiratud mõistuse, et nad ei
saaks mingit kasu ameti õppimisest või
koolist.

Kõigile nendele, kelle vanemate vaesus
takistab elukutse ettevalmistamist, milleks
nad oleksid ise kõlvulised, oleks vajaline
ühiskondlik abi.

Mis puutub valikusse üldhariduslike või
kutsehariduslike keskkoolide mitmesuguste
liikide vahel või ühelt poolt kooli ning teiselt
poolt tööõppimisele rakendamise vahel,
siis vanemad ja noorukid peaksid saama ka-
sulikke nõuandeid kas koolijuhtidelt või või-
mudelt, kellele ülesandeks on tööõppimise
järelevalve. Need võimud peaksid põhjen-
dama oma nõuandeid mitte ainult nooruki
kalduvuste ja võimete tundmisega, vaid sa-
muti andmetega, mida neil on läinud korda
hankida avalikelt töövahetalitusasutusilt töö-
turu väljavaadete kohta mitmesugustel kut-
sealadel, mida saab õppida kõne alla tulla
võivates koolides või tööõpetuskohtadel.

5) Kui noormees või neiu on kord juba
vastu võetud keskkooli, tuleb neid seal tä-
helepanelikult jälgida kutsevaliku seis-
kohalt. Ei tule lasta silmist, et tunduvad
muudatused võivad tekkida pärast puber-
teediga lapse oletatud võimeis.

Kuna võiakse eksida kooli valikuga, on
vajaline õppekavade sellane korraldus, et
üleminek ühest koolist teise, nimelt üld-
hariduslikust keskkoolist kutsekooli ja üm-
berpöörduvalt, võiks teostuda minimaalsete
raskustega.

Kutse- või üldhariduslik keskkool peab
võtma oma normaalsete ülesannete hulka
õpilaste tulevase kutsevaliku täpsustamise.
On soovitatav, et kutsekool ei oleks liig spet-
sialiseerunud, eriti alguses, et õpilasel oleks
võimalus mitmesuguste ainete alal töötada,
kuna kontakt ainetega on üks parimaid va-
hendeid eriliste võimete ja kutsumuste ära-
tamiseks ja kujundamiseks. See kõik õigus-
tab ja soovitav eel-tööõppimist. Juhul, kui
õpetuse suurem spetsialiseerumine on vaja-
line, peavad koolivõimud noortele nõu andes
arvestama esimeses järjekorras nende kaldu-
vusi, mis üldiselt vastavad tegelikele või-
meile, kui ka töövahetalitusasutuste andmeid
rahvamajanduse üldiste tarviduste kohta.
Töövahetalitusasutused peavad selleks ammu-
tama informatsiooni oma statistikast kui ka
neid asutusi juhtivate ja kontrollivate töö-
andjate ja tööliste esindajate arvamistest.

6) Tehnika üha kiireneva arengu tõttu,
mis toob ikka sagedamini kaasa muudatusi
töötamisviisides nii büroodes ja ärides, isegi
põllul, kui ka töökodades ja ehitustel, orien-
teerumine kitsalt spetsialiseeritud ameti su-
unas ei ole nii soovitav kui varematal aegadel,
millal majanduslik elu evis staatilisema ise-
loomu. Kutsevalik peab arvestama seda

põhjalikku muutust ja juhtima noori pigem
teatud kokkukuuluvate elukutsete rühmade
suunas kui mõnele väga spetsialiseeritud
elukutsele. Mõni täna kasulik eriala võib
homme juba iganud olla.

Iga tööline võib oma tegevuse kestes olla
sunnitud ametit muutma. Seda tuleb tema
ettevalmistamisel arvestada.

7) Kutsekooli lõpetamisel noorte kutse-
valik muutub peaaegselt tööle paigutamise
küsimuseks.

Valik tuleb teha tegelikult saadaval ole-
vate ametite seast. Tuleb arvestada palga-
tingimusi, töö häid ja halbu külgi, töö püsi-
vuse töenäosust, edasijõudmise väljavaateid.
Töövahetalitusasutused peavad olema suute-
lised noortele selgitama neid küsimusi. Soo-
vitud ameti puudumise korral nad juhi-
vad neid vähem halva juure.

8) Pärast esimesele ametikohale paigu-
tamist, olgu see ametiõppekoht algkooli lõ-
petamise järele või noore töölise amet pä-
rast kutsekooli lõpetamist, noor peab jääma
vaatluse alla. Kui vaatlus avastab, et koht
ei vasta tegelikele võimele või ei sobi mo-
raalsetel või muudel kaalutlustel, tuleb isik
juhtida mõnele teisele tööalale. Tütarlapse
töölepaigutamisel tuleb eriti tähelepanelik
olla moraalsete asjaolude suhtes.

Järelevalve olgu komisjonide ülesandeks,
mis koosnevad õpetajaist ning tööandjate
ja tööliste esindajaist.

9) Kutsevaliku mitmesugustel järkudel
võib osutada kasulikuks korraldada noortele
psühhotehnilisi katseid. Selleks on vajali-
sed erilised aparaadid, mis võimaldavad
toimetada asjasthuvitatutega teatud funk-
tionaalseid teste, mis annavad mitmesuguste
meelte või vaimsete võimete või omaduste
mõõdu või hinnangu.

10. Praegu need testid on tõhusamad
kutsealaliseks selektsiooniks kui kutsevali-
kuks.

Kasvav arv suuri ettevõtteid kasutab te-
gelikult tööle võtmisel neid teste esinevate
kandidaatide hulgast nende leidmiseks, kes
tõeliselt omavad nõutavaid omadusi.

On hea, kui kohalepanemise talitused
omavad ise tarvilisi aparaate, et juhtida
tööandjate juure juba selekteeritud kandi-
daate.

Kutsevaliku toimingus moodustavad psüh-
hotehnilised katsed ainult kõrvalise tähtsu-
suga osa, kuna peamine osa kuulub kõige-
pealt õpetajaile ja siis töövahetalitusele.

Kutsevalikut ei saa teostada lihtsate tes-
tide abil. Ta moodustab pideva toimingu,
mida valmistab ette algkool, mille tõhusai-
maks teostajaks on kutsekool ja mille vii-
vad lõpule töövahetalituse asutused ja nende
noorte järelevalve komisjonid.

11) Noorte kutsevalik toimub ka kaud-
sel, kuid tõhusal teel kutseharidusele antud
suuna kaudu. Selleks on vajaline tihe koos-
töö avalike võimude kontrolli all, arstide,
koolide, õppetöökodade, töövahetalituse asu-
tuste, tööandjate ja töövõtjate organisatsioonide
vahel.

Selle kava rakendamist tuleb kohaldada
iga maa eriliste tingimustele.

II. KUTSELINE ETTEVALMISTUS.

1) Majandusliku organisatsiooni üks kindlamatest põhialustest on kutseline ettevalmistus. Toodang sõltub tõeliselt kõigi töötajate tehnilistest võimetest, nagu leidlikkus, organiseerimisvõime pädevus ja kutsealaline kohusetunne. Sotsiaalne areng suurelt osalt on majandusliku arengu tulemuseks.

Tohtu suure majanduselu personaali ühiskondlik tähtsus nõuab, et see personaal omaks tõise ja täielise kutsehariduse, see tähendab, üheaegselt tehnilise, riikliku, sotsiaalse ja inimliku kasvatuse.

2) Selle hariduse eeltingimusteks on:

- rahva hariduse soodus organisatsioon;
- kohane töö-seaduseandlus;
- eriline seaduseandlus kutseliseks ettevalmistuseks;
- perekondade toetus;
- soodsad eeltingimused kutsealalistes, nii tööandjate kui töövõtjate, keskkondades;
- kava, meetod, õige juhtimine;
- pideva propaganda kaudu ettevalmistatud ja ülalhoitud avaliku arvamise poolehoid;
- noorte poolehoid, kes mõistavad tehnilise kultuuri õiget kohta põhiväärtuste astmestikus.

3) Rahvaharidus tuleb sellaselt korraldada, et otsene kutseline ettevalmistus oleks selgelt eraldatud üldharidusest, kindlustades siiski nende koostöö.

4) Kutseline ettevalmistus peab olema ette nähtud alghariduse andmises ilma sinna tungimata.

Lastele tuleb õpetada armastust kutsetöö vastu ja anda neile ülevaade tähtsamatest kutserühmadest, neid juhtida eristama omi võimeid, omi põhikalduvusi, et neid ette valmistada tulevase kutse valikuks. Alghariduse ja kutsehariduse vahele tuleb sisse viia kutsevaliku ja eeltööperiood.

5) Tööõppimine peab omandama erilise koha noorusaastates. Iga kutsetöö nõuab küllaldast ettevalmistust.

Kaua aega vastandati tööõppimist koolides tööõppimisele töökodades või ärides. See vastandseis on kadumas. Koolid korraldavad töökodasid ja kaubanduslikke büroosid. Maades, kus ettevõtte toimetavad tööõpetamist, on soovitatav, et nad seda korraldaksid meetoodiliselt kas lahus. või ühiselt.

6) Iga õige tööõppe eeldab: materiaalse korralduse: sobivad ruumid ja õppevahendid;

pedagoogilise korralduse: kava, meetod, praktiline ja teoreetiline minimaalkava, pedagoogiliselt ja tehniliselt tüsedalt ettevalmistatud tööõpetajad;

kontrolli: inspeksioon, karistused, eksamid, võistlused.

Riik oma töökodades ja asutustes peab andma eeskuju hästi organiseeritud tööõpetamises (raudtee, arsenaalid jne.).

7) Kogemus näitab, et kutseharidus on paremini kindlustatud, kui tal on rahvahariduse organisatsioonis:

omaenda ja ainuke juhatus, omad komiteed, omad inspektorid.

8) Töö seaduseandlus peab olema kohandatud tööõppe vajadustele. Tööõppeleping peab olema eraldatud töölepingust.

Töö inspeksioon võib ja peab tegelema tööõppe järelevalvega, kuid on soovitatav eriline tööõppe inspeksioon.

9. Puht tööõppe seaduseandlus peab käsitama:

tööõpilaste vanadust, tööõppe kestvust, lepinguid, kontrolli, karistusi, tarbe korral tööõpilaste palku.

Temas võidakse ette näha sunduslikkus või vabatahtlikkus. Seaduseandlus peab lubama sobivail pädevuse ja kontrolli tingimustel eraalgatusele õiguse korraldada kutsealist ettevalmistust, avada tehnilisi kooli ja kutsuda ellu kutselise ettevalmistamise kursusi.

Esijoones peaksid omavalitsused ja kutselised rühmitused seda õigust kasutama.

10) Need seaduseandlusega loodud kohustused ei asenda kutsealaliste ringkondade toetust.

Ükski seadus ei ole elujõuline hea tahteta.

Kutseline ettevalmistus sõltub suurelt osalt tööandjate ja tööliste ringkondade heast tahtest. See hea tahe on seda tõusam, kui tööandjad ja töölisel on kokku leppinud tööõppe tingimuste üle ja asutavad selleks ülesandeks ühiseid asutusi.

11) Sama peab kordama avaliku arvamise kohta. Kutselise arengu eduks on vajaline suure voolu olemasolu avalikus arvamis, mis oleks soodus kutselisele ettevalmistusele, tunnustaks selle täit väärtust ja kutsealalise töö kõrget väärikust.

12) Noorte poolehoid on eriti tarviline. On tarvis anda neile tööd, neid tööle ette valmistada, kuid seda tuleb teha nende nõusolekul, neid tuleb võita kutselise ettevalmistuse ideele.

13) Selleks on vajaline, et kutseline kultuur oleks mõistetud täiuslikemal ja väärikamal kujul, kui täieline humanism, mis arvestab:

kutsealalisi vajadusi, riiklikke vajadusi, ühiskondlikke vajadusi, inimlikke ideaale.

III. KUTSEALALINE ÜMBERKASVATUS.

1) Tööpuuduse levimisel, mille põhjused on peamiselt teatud piirkonnale omases tasakaalu puuduses, tuleb selle vastu võidelda peale sobivate majanduslike vahendite ka uuele kutsele kohandamise teel.

2) Uuele kutsele kohandamine esineb kolmel erineval kujul: uuele kutsele kohandamine otseses mõttes, kui töötu on kaotanud vilumuse varem õpitud ametis; täiendamine töötule, kes küllaldase töö ettevalmistuse puudusel ei suuda töötada rahuldavalt õpitud ametialal; kutsehariduse andmine uueks kutseks.

3) Enne ühe või teise ümberkohandamise vahendi tarvituselevõtmist tuleb teha töötü kvalitatiivne loendus ja koguda statistilisi andmeid tööturu kohta täielise ülevaate saamiseks käsutada oleva tööjõu ja vakantsete kohtade üle.

4) Pärast nende andmete kogumist tuleb uurida kõigi töötute isiklikku ja perekondlikku olukorda nõutavaks tööks sobivate isikute leidmiseks.

5) Töölise ülekuulamine toimub tööandajaist ja töölisist koosneva komisjoni poolt, tarbe korral kaaludes kogutud andmeid. Töölisele tuleb jätta mõistlikes piires vabadus uue kutse valimisel.

6) Maades, kus tööjõud puuduvad põllumajanduses, noored töötud, kes paistavad füüsiliselt ja sotsiaalselt selleks võimelised olevat, juhitakse sellele alale, kuivõrd tööstuslikud alad ei vaja neid.

7) Töölise ettevalmistuseks uueks kutseks on igal juhul vajaline mõnenädalane või mõnekuine tööõppimine, vastavalt kutse iseloomule. Seda ettevalmistust teostatakse vastavalt olemasolevates tehnilistes koolides juba olemasolevatel või eriti selleks otstar-

beks loodavatel kursustel või tegeliku töö keskustes.

8) Ettevalmistus peab olema nii teoreetiline kui ka praktiline, kuid isegi teoreetilistel aladel tuleb arvestada alaealiste ja täiskasvanute mõtteviisi ja õpilastes huvi äratamiseks viia õpetus nii lähedale kui võimalik kutsepraktikale.

9) Sellaselt ettevalmistatud tööliste üleviimisel teistesse riigi piirkondadesse on vajaline neid ühes perekondadega pühendada uutesse elutingimustesse, et vältida kutsealalise ümberorienteerumise nurjumist kohanemate töttu.

10) Tööta tütarlaste suhtes tulevad käsitlemisele samad loenduse ja uuele kutsele ettevalmistamise abinõud; praegustes tingimustes võib neid juhtida majapidamistödele ja tervishoiu ning lastekasvatuse alal vajalistele kutsetele.

11) Tööpuudust tuleb vähendada kõigi avalik-õiguslike asutuste ja eratööstuste kasutuses seisvate vahenditega; kui see on teostunud küllalt suures ulatuses, kaotab kutselise ümberkohandamise probleem oma teravuse, esinedes ainult üksikutel halvasti kohanemise juhtudel.

Sotsiaalkindlustuse tööalalt

L. Johanson

Sotsiaalkindlustuse areng Eestis on väga visa. Seni on kehtinud ex-Vene seadused: haiguskindlustus — 1912. aastast 1917. a. parandustega ja tööõnnetuskindlustus — 1912. aastast. Nende seaduste ulatust on laiendatud ka vähematele tööstuskäitistele, nagu seda seadus lubab. Suured töövõtjaskategooriad ootavad veel sotsiaalkindlustust, nii äride ja kontorite teenijad, kodukäsitöölised, majateenijad ja teised. Ka põllutöölised.

Sotsiaalkindlustuse väljaarendamine ulatuslikult ja sisult

on olnud viimaste aastate tähtsaimaid küsimusi, mis tänapäevani on lahendamata. Selles asjas on EHLiidu kongressid ja päevad oma seisukohad avaldanud, mis lühidalt seisavad selles, et

laiendataks sotsiaalkindlustust kõigile töölepingu alusel töötajaile,

selle juures aga ei piirduks üksi haiguste ja tööõnnetuste vastu kindlustamisega, vaid pandaks kehtima ka üldine ja sunduslik

vanaduse ja töövõimetuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine,

veel enam, et eriti võetaks kindlustamisele tiisikushaiged, aga ka teised kutsehaiged, ning et viimistletaks sotsiaalkindlustust — tööpuuduse vastu kindlustamisega.

Need ongi olnud tähtsaimad nõudmised, mille eest EHLiit on pidevalt võidelnud ja mida ta on propageerinud. Neis küsimusis on pöördutud korduvalt valitsusasutuste poole, neid küsimusi on käsitletud tööliste koosolekudel ja neist on kirjutatud.

Kuigi need ülesanded on veel teostamata, siiski võib konstateerida: ta liigub siiski! Vähimalt eelnõud on koostatud ja viimistlemisel. Haiguskindlustusseaduse eelnõu on juba valitsuses.

Sotsiaalkindlustuse väljaarendamise vastu on tööandjate ridadest vaieldud, viimane hüüe on: „Laialdasemad kavatsused sotsiaalkindlustuse alal tuleks lähedamate aegade ni edasi lükata.“ Nagu oleksid ettevõtjate seisukohalt kunagi ajad nii lähedad, et nad pooldaksid sotsiaalkindlustuse täiendamist!

Ka on haiguskindlustuse kohta oma tagurlikke ja tagasikiskuvaid nõudmisi valitsusasutustele esitanud ja neid avalikult propageerinud Rohuteadlaste Koda, Arstide Koda ja Kaubandus-tööstuskoda. See kõik on nõudnud EHLiidult kui liitunud haigekassade vaimselt tsentrumilt valvelolekut, tähelepanekut ja reageerimist, et ära hoida see halb ja kuri, mida kassaosalistele sotsiaalkindlustuse alal selle vastaste poolt soovitakse ja oodatakse.

Samal ajal on tulnud kaitsta

haigekassade õiguslikku seisukorda.

Haigekassa omavalitsusel on mõjuvaid vastaseid. Kuigi kogu oma tegevuse kestusel, alates 1912. a. ja omavalitsuse algusest.

1917. a., peale haigekassaosalised, andes haigekassa valitsemisorganeisse tegelasi, on oma tegevusega tõendanud, et see siiski on kõige otstarbekam, õigem ja haigekassa huvides, kui teda juhitakse omavalitsuse põhimõtete alusel, siiski on hääli kuuldavale tulnud ja selleks on ka samme astunud, et see omavalitsus lammutada. Ja seda mitte mingil õiguslikel ega majanduslikel kaalutlusil, vaid lähtudes just võimupoliitika seisukohalt: töövõtjad peavad olema valitsetavad, nende kindlustusastuste juhtimisest peavad osa võtma tööandjate, kodade, linnavalitsuste jne. esindajad. Siin avaldub sama tsentraliseerimise püüe, mis mujal juba teostatud. Eks ole ju kõik töölisorganisatsioonid seadustega ja põhikirjadega tehtud ametiasutustest sõltuvaks: kutseühingud Siseministeeriumist ja temale alluvast prefektuurist, Maatöölise ja Väike- maapidajate Koja valitsemisorganeis on Põllutöökoja ringkonnist nimetatud isikuid, Tööliskoda on allutatud Sotsiaalministeeriumile jne. Organisatsioonide juhtivad tegelased ja teenijad on asetatud ametiasutuste allvuse. Nüüd kuuleme samu kavatsusi ka haigekassade suhtes. Teostuks see, siis ei saaks enam juttugi olla haigekassade omavalitsusest: sisuliselt see lakkaks olemast.

Kahjuks on ka viimaseil aastail sisendatud töövõtjaisse lootust selleks, et just ametiasutused ja võimukandjad on need, kes tööliste elu puudusi ja muresid kõrvaldavad. Seejuures on lämamatud isetegevust, enesekaitset ning enese ja oma kaasklaste olukorra parandamise eest võitlemise taht. Ei möödu nädalatki, kus ei käi ajalehtedest läbi just tööliste eneste asutuste poolt sinna lantsseeritud sõnumid — märgukirjade esitamistest ja delegatsioonide käikudest. Juba teadlikumad töölisedki leiavad, et — märgukirju on esitatud juba nii palju, et nendega võib sillutada tee Toompeale.

Ajalugu aga õpetab, et töötingimuste parandamiseks, töökaitses ja sotsiaalkindlustuse arenguks on tõhusaimaks teguriks tugev ja teadlik tööliikumine, mis on kantanud isetegevusele, ühistundele ja vabadusele rajatud organisatsioonidesse koondatud töövõtjate hulgast.

Kui aga Eesti tööliikumist pidurdavad senised tõkked, siis võib sündida, et ajutiselt kärbitakse ka haigekassades nende osaliste omavalitsust ja bürokrateeritakse haigekassade ametkond, muutes ta suurel määral mittesõltuvaks haigekassa valitsemise organeist. Sellest oleks sotsiaalkindlustusele suur kahju.

Etteheited, mis seni haigekassadele on tehtud, nagu tehtaks neis ka poliitikat, on seni osutunud alusetuks: haigekassades on vaid sotsiaalpoliitika. Kui aga kärbitakse haigekassade omavalitsuslikke õigusi ja asetatakse juhtivad ametnikud valitsusasutusest sõltuvasse seisukorda, siis võib küll tekkida haigekassade ümber poliitiline võitlus, mis tuleb kahjuks sotsiaalkindlustusele.

Haigekassade valitsemisorganite praegune konstruktsioon, koostis ja nende tegevuse õiguslikud alused on osutunud kõigiti otsustarbekohaseiks. Ja kui praegused haigekassade organid tegelikus elus on osutunud otstarbekohaseiks, siis ei oleks ju mingeid põhjusi asuda nende muutmisele tehes hüpoteetiliselt. Milleks see küll tarviline oleks?!

Tahaksime loota, et haigekassade õiguslikud alused ja nende omavalitsus jääks endiselt püsima, küll aga

l a i e n d a t a k s h a i g u s k i n d l u s t u s e u l a t u s t

kõigile töövõtjatele, kes seni haigekassa liikmete hulka ei kuulu.

Ka on aeg näidanud rea vähemaid puudusi, mis vajavad seadusest kõrvaldamist. Ülesannete loetelu ja toetusnormid leiaksid vaevalt tunduva muudatusi, samuti ka tulude jaotusi.

Haigekassade organisatsioon on Eestis aastakümnete kestes juba niivõrd stabiilseks kujunenud, et siin pole midagi muuta, murda ega „reformida“.

Kõigi nende küsimuste kohta on haigekassade kongressid ja päevad võtnud kaalutud seisukohad ka läinud tegevusaastal. Nende seisukohtade elluviimiseks on tegutsenud EHLiit ja ta jätkab seda tegevust.

Haigekassadel tõhusamalt oma ülesandeid täita võimaldaks küll see, kui nad vabastataks neist ülesandeist, mis sisult kuuluvad kindlustusseltsile.

Haigekassadele on läinud aastal osaks saanud nii mõnedki vastavate instantside seletused, mis ei ole mitte kasuks sotsiaalkindlustuse arengule ega haigekassade tegevusele, aga ka mitte kindlustatuile.

Haigekassad peavad alatasa valvel olema, et nende õigusi ei riivataks.

Tarviliste raviasutuste ellukutumine on haigekassadele paratamatu. Siin on seni püüdnud takistusi veeretada mõned kutsekojad — kitsa ringkonna ärihuvides.

H a i g e k a s s a d e h a i g l a t e

avamise õiguse vastu on seisukoha võtnud Arstide Koda, mis äratas võrastust. Läinud aastal anti seadusega ka edaspidiseks haigekassadele ja nende liidule haiglate ja raviasutuste avamise ja pidamise õigus.

Seda õigust tuleb haigekassadel kasutada kõikjal, kus see on võimalik, sest vastavate raviasutuste puudumine takistab edukat ravimist.

Läinud aastal tahtsid omandada Tallinna ühishaigekassa — endist Diakonisside haiglat ja Tartu ühishaigekassa — endist Mellini haiglat. Kuigi alguses anti lootusi ja lubadusi, on mõlemad küsimused veel otsustamata.

EHLiidul oli kaalumisel

v e s i r a v i l a o m a n d a m i n e

Narva-Jõesuus, kuid kalkultatsioonid ei osutunud sobivaiks ja küsimus jäi lahtiseks.

Kui haigekassal oli varem vabamüügiapteegi avamise õigus,

mida kasutasid Tallinna Ühine Haigekassa, Kärkla vabriku haigekassa ja Narva ühis-haigekassa, siis hiljem võeti haigekassadelt see õigus dekreediga ära. Apteekrite Koda ei näe heameelega haigekassal vabamüügi-apteegi õigust. Senised haigekassade vaba-müügiapteegid jäid küll püsima, kuid uute avamise õigus kaotati. Lubati vaid haige-kassa apteek — oma liikmete tarvis. Seda õigust on kasutanud Tartu üldhaigekassa, kuid teistele ei ole sedagi võimaldatud, nagu näiteks Pärnu ühishaigekassale.

Haigekassade vabamüügiapteegi õigus väärrib, et haigekassad ja nende liit selle eest võitleksid, kuni see õigus uuesti jalule seatakse. Seda võitlust tuli pidada ka läinud aastal.

Haigekassadele on tarvilised oma hooned,

kuhu nad paigutaksid kantselei, ambulantsid ja muud asutused. Osa haigekassadest ongi juba endale majad omandanud. Seda tuleb ka õigeks pidada, kuigi sageli selle vastu püütakse üles kihutada ka tööandjate mõju all olevaid volinikke.

Haigekassadele on oma kinnisvarade muretsemisest tehtud takistusi, näiteks Narva üldhaigekassale, kuid lõpuks on sellest ikkagi üle saadud.

Praegu on lahtine

ravieeskirjade ja -määruste täitmise küsimus,

kus seisukohad lahku lähevad ning kindlustusametid takistasid mõningaid peakoosolekute poolt antud määrusi ellu viimast. Selle kohta võib oodata lähemal ajal kindlustusnõukogu seletusi. Liit on küsimust kaalunud ja on leidnud, et TTS § 319 rakendamiseks peab volinike peakoosolek andma määrused, mille põhjal juhatus võib kassaliikmeid, kes rikuvad põhikirja või üldkoosoleku poolt kehtimapanud korda haigeksjäämisest teatamise ja haigeid ravi-va arstliku personaali korralduste täitmise kohta, jätta abirahast alaliselt või täieliselt ilma või haigekassa kasuks rahatrahvi alla arvata. Juhatus otsuse peale on haigekassa liikmel õigus peakoosolekule edasi kaevata. See seisukoht peaks olema põhjendatud ja ainuõige.

Haigekassade ravi- korraldust

on selgitatud ja on asutud selle ühtlusta-mise eeltööde tegemisele.

Arstirohtude kallidus

toob haigekassadele liigseid kulusid. Arstirohtude kõrgele hinnale on juhitud vastavate asutuste tähelepanu ja siin on nõutud õiglasemat normeerimist.

Arstirohtudega kokkuhoidmist on soovitatud. Sageli laiutatakse arstimitega, neid võetakse haigekassa arvel, ilma et neid tarvitataks.

Ebatervetele töötingimustele kätistes

on juhitud korduvalt tähelepanu, nende parandamist nõudes. Mõnes käitises on toimetatud arstlikku uurimist, mille tulemused on avaldatud. Mida tervemad on töötingimused, seda vähem on haigestumisi.

Tööliste korterite viletsusele,

mille tulemuseks on haiguste, eriti nakkushaiguste, levimine, on pöördud avalikkuse tähelepanu ja on nõutud korteriolude plaanikindlat parandamist. Selleks on kavasid koostatud ja neid arutatud, isegi vastav seaduseelnõu on valminud, kuid vastuseis on nii tugev, et seni sel alal tulemusi pole saadud. Korteriolude parandamise vastu tuuakse ka ebaõigelt inimeste linna asumist, maa tühjenemist.

Kuna haigekassadel on suured ülesanded, siis on kõigiti õigustatud, kui EHLiit sai

tervishoiu nõukogus esinduse.

Tervishoiu nõukogus, mis asub Sotsiaalministeeriumi juures, tulevad arutusele küsimused, millest haigekassad on vägagi huvitatud.

Kuna ebaõiglane on, et haigekassad peavad ravima ka liiklemise läbi vigastatud, siis algatati EHLiidu poolt ka

liiklemisõnnetuste vastu kindlustamine.

Enne kui mõni säärane sotsiaalpoliitiline küsimus otsustamist leiab, tuleb teda arutada, käsitleda ja põhjendada.

Haigekassadele võib panna uusi kohustusi peale ka vanade tööliste kaitse seadusega. Riigikogus leidis vastuvõtmist EHLiidu seisukoht, mille järgi selle töö eest antakse haigekassadele TTS § 114 ettenähtud trahvikapitalist tasu.

Haigekassade seisukohalt on tähtis, et tööliste aineline, kultuuriline ja vaimne olukord paraneks. Sellepärast ei saa EHL loobuda seisukoha võtmisest

tööliste palkade ja töötingi- muste kohta.

Olulise tähtsusega on just tervishoiu-nõuete täitmine. EHLiit on korduvalt juh-
tinud tähelepanu sellele, et

tööõnnetuste vältimise ja töö-
liste tervise säilitamise eeskir-
jad tulevad täies ulatuses ellu
viia,

mida aga kahjuks seni siiski ei ole tehtud.

EHLiidu ülesandeks on kõigi töökaitse, sotsiaalkindlustuse ja töertvishoiu küsimuste selgitamine ja propageerimine. Nende küsimuste kohta leiame kuukirjadest ja aja-lehtedest vaid harva mõningaid kirjutusid, piirduakse peamiselt valitsuse teadaannete-ga ja päevaküsimuste kohta toodud kirjel-dustega. Ainukeseks ajakirjaks, kus neid küsimusi põhjalikumalt on käsitletud, osu-
tub

sotsiaalpoliitiline kuukiri
„Töö ja Tervis“,

mida välja annab EHLiit, mis on ka tema ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekanadjaks.

Siin on üksikasjalisemat käsitlemist leidnud sotsiaalolud ja rahva tervis, sotsiaalpoliitilised põhimõtted, sotsiaalkindlustus, ravikorraldus, haigekassade praktilised küsimused, sotsiaalpoliitika ja rahva looduslik juurekasv, tööõigus, töökaitse, korteriküsimus, tervishoid jne.

„Töö ja Tervis“ on suutnud endale kaastööliseks võita kõik need jõud, kes nende küsimustega tegelevad ja kes on autoriteetset nende küsimuste käsitlemises.

EHLiit on eriti tegelnud ka

laste- ja emadekaitse küsimusega.

Teevad ju haigekassad ravi ja omaabi võimaldamisega ema ja lapse kaitseks kõige tagajärjekamat tööd, kuigi sel alal nädalate ja propagandakoosolekute, sageli väga man-

netute, korraldamist peavad omaks ülesandeks mõningad teised organisatsioonid.

Lastesõimede, -aedade ja -kodude

asutamist tarvilisel määral peab EHLiit hädavajaliseks.

Üksikasjalisemad hinnangud neile küsimustele, märkides seda, mis eeskätt tuleb teha, on annud EHLiit

oma kongressil ja tegelaste päeval,

mis on kujunenud nende küsimuste arutamise vaimseks keskuseks. Kongresside ja päevade otsused on töökavaks ja juhiseks mitte ainult liidule, vaid kõigile haigekassadele üldse nende küsimuste käsitlemisel. Neid otsuseid ja seisukohti jälgitakse ja võetakse omaks ka teistes töölisorganisatsioonides.

Nende seisukohtade ja otsuste üle on peetud aasta kestes hulk kõnesid ja loenguid, neid on püütud ellu viia seaduste koostamisel ja tegelikus elus.

Kaubalaevade meeskondade sõjaohutasud

Belgias. Alates 14. septembrist 1939. a. maksetakse sõjaolukorras teenivaile kaubalaevade meeskonna liikmeile peale üldtöölepingu põhjal määratud töötasu 70%-line lisatasu. Kahjutasu isikliku varanduse kaotuse puhul on tõstetud samuti 50% võrra.

Daanis. 26. septembri 1939. a. üldlepingu järgi maksetakse kaubalaevadel teenivaile meeskonna liikmeile 125 või 250% sõjaohu lisatasuna ja laeva ohvitseridele 100 või 200%. Ameerika vetes sõitvate kaubalaevade meeskondade kohta see üldleping ei ole maksev.

Itaalias. Laevaomanike Ühingu ja Mere-meeste Liidu vahel 15. okt. 1939. a. sõlmitud üldleping kindlustab sõjaoludes teenivaile meeskonna liikmeile sõjaohu kahjutasu ja muid lisatasusid. Üldine juuremaks on 20% (palgast). Sõitude eest P.-Euroopasse maksetakse 40% nädalalalgast lisatasuks ja P.-Euroopa sadamate vahel sõitvaile meeskonna liikmeile tasutakse peale eespoolnimetatud lisatasu veel 30% (palgast) palkamise puhul.

Hollandis. 12. septembri 1939. a. üldlepinguga on kindlaks määratud sõjaohu kahjutasu kaubalaevade meeskonna liikmeile. Neis sadamais, kuhu sõjapiirkond ei ulatu, teenivate kaubalaevade meeskonna liikmeile maksetakse 15%-list lisatasu. 50% lisatasu

saavad erapooletute riikide sadamate vahel sõitvate kaubalaevade meeskonna liikmed ja 100% sõdivate riikide sadamate vahel sõitvate kaubalaevade meeskonna liikmed.

Norras. Laevaomanike kutseühingute ja laevajuhtide ja meeskonna vahel sõlmitud lepingu alusel saavad meeskonna liikmed sõidumäärustest ja -piirkonnast olenevalt 200 või 100% (palgast) sõjaohu kahjutasu. Ameerika vetes sõitvate laevade meeskonna liikmete kohta ei ole eespoolnimetatud leping maksev, kuid isikliku varanduse puhul neis vetes on maksvad erimäärused.

Rootsis. Laevaomanike Liidu ja laeva ohvitseride ja meeskonna vahel 4. septembril 1939. a. sõlmitud lepingu järgi on sõjaohu juuremaks sõidumäärustest ja -piirkonnast olenevalt 65 kuni 250% kuupalgast. Erapooletuis sadamais viibimise puhul ei ole nimetatud juuremaks maksev.

P.-Ameerika Ühendriiges. Kaubalaevade Liidu nõukogu sõlmis 20. septembril 1939. a. liitu kuuluvate laevade meeskondadega, kes teenivad P.-Atlandi ookeani sadamais, lepingu, mille järgi neile maksetakse sõja kestes 25% (palgast) lisatasu.

Interneerimise puhul maksetakse palk ja lisatasu samade normide alusel kogu interneerimisaja vältel.

Riigikohtu tegelus

Kas töölisnõukogu liige võib nõuda tsiivilkohtu korras, et teda lastaks töölisnõukogu liikme kohuste täitmisele, kui tööandja on tema vallandanud?

Vastus: eitav.

Jaoskonnakohtunikule esitatud nõudekirjas kaebab nõudja selle üle, et kostja, A.-s Viljandi Linavabrik, olevat tema, kes oli

sama vabriku töölisnõukogu liikmeks valitud ametiajaga kuni 8. juunini 1939. a., vallandatud tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 39 punkt 5 põhjal (RT nr. 61—1931. a.), ettekäändel, nagu oleks käitise tegevus enam kui kuuks ajaks seisma pandud. Tegelikult käitise tegevus täielikult ei seisnud, vaid teatud arv töölisi töötas kogu aeg vahet pidamata. Selle tõttu on nõudja arvamisel, et tema, kui töölisnõukogu liikme, volituste lõppemiseks nimetatud seaduse §§ 56 ja 39 p. 5 ettenähtud tingimused puudusid ja seepärast osutuvat tema vallandamine seadusevastaseks ning tulevat tühistada kõigi seaduslike tagajärgedega.

Eeltoodud põhjusil paluski nõudja tunnistada, et tema vallandamine kostja poolt TKTAS § 39 punkt 5 põhjal on tühine, ja kohustada kostjat teda, nõudjat, tööle tagasi võtma ning töölisnõukogu liikme kohuste täitmisele laskma kuni volituste kestuse lõpuni, s. o. kuni 8. juunini 1939. a.

Praegu mainitud kokkuvõttest järgneb kahtlemata, et käesolev nõue on nõudja poolt rajatud ainult TKTAS §§ 56 ja 39 punkt 5 ja et nõudja taotleb tema kui töölisnõukogu liikme volituste uuesti jaluleseadmist, kuna kostja olevat tema seadusevastaselt sellest ametist kõrvaldanud.

Sääraselt konstrueerituna ei moodusta aga käesolev nõu niisugust tsiviilõiguslikku tüli, mis võib ükski olla tsiviilkohtute lahendamise ja otsustamise objektiks, nagu see selgesti nähtub TKS § 1 sätest. Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seadus on avalik-õiguslik normistik ja selle alusel tekkivad lahkarvamised ning tülid võivad leida lahendust ainult administratiivkaebe korras. Samas seaduses on ette nähtud ka töölisnõukogu liikmete valimiste ja nende volituste lõpetamise kord (viimane just neis paragraafides — 56 ja 39 —, milledele toetubki nõudja) ja lõppeeskirjades (§ 61) on lausa määratletud, et käesoleva seaduse täitmise järelevalve allub tööinspektoreile, samuti ka seaduse rikkujate kohta protokollide koostamine, süüdistuste tõstmine ja süüdistamine kohtus. Teiste sõnadega, —

nõudjal oli ainult üks tee ja võimalus — kaevata vastavale tööinspektorile, et tema kui töölisnõukogu liikme õigusi on rikutud, ja paluda seadusevastase olukorra kõrvaldamist. Kaebe esitamise puhul võiks areneda asja edaspidine käik nii, nagu see on ette nähtud tööinspektsiooniseaduses (RT nr. 77 — 1936. a. §§ 15, 18 ja 24, kus on lähemalt normeeritud kaebuste ja edasikaebuste esitamise tööinspektorite otsustele).

Kõigi eelduste tõttu on kohtud antud juhul tsiviilnõude korras arutanud ja otsustanud asja, mis tegelikult tuleneb avalik-õigusliku normi rikkumisest ja mida oleks pidanud seepärast aetama administratiivkaebe korras.

Seepärast, avastades käesolevas asjas katsisioonikaebuse arutamise tsiviilkohtupidamise seaduse (§ 1) põhilisest ja olulisest eeskirjast kõrvalekaldumise (kohtuteseadustiku § 220 punkt 1), leiab Riigikohus tarvilise olevat järelevalve teostamise korras (KS § 219 p. 1) tühistada KS § 222 punkt 2 põhjal Ringkonnakohtu otsuse TKS § 1 rikkumise pärast ja käesoleva asja Ringkonnakohtule tagasi anda talitamiseks seaduslikus korras. (T. 657 — R — 1939. a., ots. 7. XII 1939. a.)

Kas on kehtivad ainult need töötingimused, mis on kantud palgaraamatusse?

Vastus: eitav.

Tööliste töölepingu seaduse § 5 põhjal tööleping loetakse tööandja ja töölise vahel sõlmituks juba asjaoluga, et tööandja on töölisel lubanud tööle asuda, seega tuleb sellest järeldada, et poolte vahelolev võib leida lahendamist tõendite põhjal ka väljaspool palgaraamatu andmeid.

Seepärast ei saa nõustuda kassaatoriga, nagu oleks palgaraamat tööandja ja töölise vahelises nõuetes ainsaks tõenduseks ja nagu ei võiks ega saaks tunnistajate läbi selgitada ning tõendada, kuidas on poolte vahel leidnud tegelikku täitmist palgaraamatusse kantud leping.

(T. 690 — R — 1939. a., ots. 18. XII 1939. a.)

I. R.

Seadusi ja määrusi

Avalikel ja hädaabitöödel töötavatele töölis-tele tasu maksmise määruse muutmise määrus on avaldatud RT 1940, 16, 120.

Hädaabitöödel töötavate tööliste päevapalgaks määratakse 8-tunnise tööpäeva eest:

1) Harjumaal, ühes arvatud ka seal asuvad linnad — meestööliste 1 kr. 75 s., naistööliste 1 kr. 50 s. ja hobusemeeste 2 kr. 65 s.; 2) teistes maakondades ja linnades — meestööliste 1 kr. 60 s., naistööliste 1 kr. 40 senti ja hobusemeeste 2 kr. 50 s.; 3) nõrgajõulistele, kes on kaotanud 35—60% tööjõust — meeste 1 kr. 25 s. ja naistele 1 kr.

Haigus- ja õnnetuskindlustuse maksude suhtes loetakse hobusemehe päeva-

palgast mehe teenistustasuks Harjumaal, ühes arvatud ka seal asuvad linnad, 1 kr. 75 s. ning teistes maakondades ja linnades 1 kr. 60 s.

Karistusi töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste rikkumise eest.

Kriminaalseadustiku muutmise ja täiendamise seadus on avaldatud 20. veebr. RT 1940, 15. Selle seaduse järgi:

§ 300¹. Süüdlast selles, et ta ei esitanud seaduse järgi nõutavaid teateid või esitas valeteateid tööstus- või kaubandusettevõtte äride registrisse kandmiseks, karistatakse rahaträhviga mitte üle kolmesaja krooni.

§ 349¹. Tööstusliku käitise pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta tahtlikult takistas tööliskogogu või töölisvanema valimist või tööliskonna asutuse tegevust, karistatakse arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 349². Tööstusliku käitise pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta tööliskogule või töölisvanemale nende nõudel ei näidanud käitise raamatuid või dokumente töölepingu kohta või ei annud ülevaadet käitise üldise seisukorra ja loodetava tööjõuvajaduse kohta, karistatakse rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 349³. Tööandjat, kes muutis seaduse nõutava kokkuleppeta töötulide lahendamise komisjoni jõustunud otsuses väljendatud tingimusi otsuse kehtivuse ajal, karistatakse arestiga mitte üle kolme kuu.

§ 351. Tööstusliku või kaubandusliku käitise pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või määruse eeskirju, mis on antud laste, alaealiste või naisisikute töö kohta nimetatud käitises, karistatakse arestiga mitte üle kolme kuu või rahatrahviga mitte üle kolmesaja krooni.

Sama karistuse alla langeb põllupidaja, kes on süüdlane selles, et ta ei täitnud seaduse või määruse eeskirju, mis antud laste või alaealiste töö kohta nende tervise või julgeoleku kaitseks.

§ 352. Tööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise eeskirjade alla kuuluva käitise pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta seatud korras ei teatanud politseile või tööinspektorile õnnetusest, mis tõllisele juhatus käitise töö juures või töö tagajärjel, või säärasel juhul seatud korras ei kutsunud arsti tööllise ülevaatamise toimetamiseks, karistatakse rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 353. Tööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise eeskirjade alla kuuluva käitise pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta seatud korras ei saanud vastavale tööinspeksiooni ametnikule teateid käitise töötamisviisi või töölevõetud isikute arvu kohta või käitise sulgemise või ülemineku ja viimastega ühenduses olevate kohuste täitmise kohta, karistatakse rahatrahviga mitte üle kaheksaja krooni.

Kui süüdlane saatis valetateid, siis karistatakse teda vangimajaga mitte üle kuue kuu.

§ 354. Tööliste haiguse vastu kindlustamise eeskirjade alla kuuluva käitise pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta ei saanud kindlustamise seadusega nõutavaid teateid selles käitises tehtavatele töödele, töölevõetud isikute arvu, nende palga suuruse ja selle maksmise tähtaegade, nende tööle või teenistusse võtmise aja või nende vabastamise aja kohta, samuti selles, et ta ei pidanud või revideerimiseks ei esitanud kindlustamise seadusega nõutavaid dokumente, arveid, raamatuid või sissekirjutusi, karistatakse rahatrahviga mitte üle kaheksaja krooni.

Kui süüdlane saatis valetateid, siis karistatakse teda vangimajaga mitte üle kuue kuu.

§ 355. Tööliste haiguse vastu kindlustamise eeskirjade alla kuuluva tööstusliku käitise

pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta teadvalt laskis sünnitaja, kes oli haigekassa osanik, tööle enne nelja nädala möödumist, arvates sünnitamise päevast, karistatakse arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 357. Käitise pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta sulges käitise, kui sulgemine oli keeldud seadusega või määrusega, karistatakse arestiga mitte üle kuue kuu.

§ 357¹. Tööstusliku käitise pidajat või juhatajat, kes on süüdlane selles, et ta käitises maasiliselt vallandas või võttis juure tööllise ette teatamata tööliskogule või töölisvanemale, karistatakse rahatrahviga mitte üle saja krooni.

Rahvatervishoiu korraldamise seadus

on avaldatud RT 1940, 15. Selle järgi rahvatervishoiu korraldamine, juhtimine ja järelevalve teostamine, välja arvatud sõjaväe tervishoid, on Sotsiaalministeeriumi ülesandeks. Sotsiaalminister teostab rahvatervishoiu üldjuhtimist ja üldjärelevalvet ning täidab vastavate seadustega ja määrustega temale pandud ülesandeid rahvatervishoiu alal. Tervishoiu ja Hoolekande Talitusele kuulub arstliku ja raviaasjanduse ala tegelik juhtimine ja korraldamine ning vastavate seadustega või määrustega temale pandud muude ülesannete täitmine. Eriti on loetletud ta ülesandeks muuseas: rahvatervishoiu korraldamise järelevalve riigis, tervishoiuliste teadmiste ja oskuste levitamine ja tervishoiu propaganda korraldamine ning üldine võitlus haigustega, eriti nakkushaigustega ja selle võitluse korraldamine kohadel ning riiklike sanatooriumide, leprosooriumide, seerumite ja rõugelima valmistuse asutuste, bakterioloogia- ja teiste tervishoiu-alaliste riiklike laboratooriumide, instituutide ning uurimisasutuste korraldamine, kui võrd see pole seadustega korraldatud teisiti; alalise ja erakorralise tervishoiulise kaitse organiseerimine; järelevalve riigi tervishoiuliste kaitseabinõude ja asutuste üle riigi piiridel ja liiklemisteedel; koolide, sadamate, liiklemisteede ja karistusasutuste tervishoiulise seisukorra järelevalve; emade ja laste tervishoiuline kaitse ning võitlus imikute surevuse vastu; touter- vishoiu edendamine; tervishoiustatistika korraldamine Riigi Statistika Keskbüroo kaudu; tervishoiusse puutuvate ankeetide ja uurimiste algatamine riigi tervishoiulis-topograafilise seisukorra kindlakstegemise ja rahva tervishoiu olukorra parandamise sihis; süvitus- ning ravitsuskohtade ja tervisevete tervishoiulise kaitse korraldamine; võitlus alkoholismi, kokainismi, morfinismi ja teiste sellesarnaste mürgituste ning nendest tekkinud haiguste vastu; haigekassade tervishoiulise ja arstliku tegevuse järelevalve; arstide ja arstliku abipersonaali registreerimine ja nende kutsetegevuse järelevalve, samuti ka aseõdede arvelevõtmine Eesti Punase Risti Peavalitsuse teadaandel; arstliku abipersonaali ettevalmistuse asutuste korraldamine ja nende õppetegevuse järelevalve; omavalitsuste ja seltskondlike organisatsioonide tervishoiuasutuste töö ühtlustamine; raviasutuste ja tervishoiu-alaliste laboratooriumide avamiseks

iubade andmine ja tervishoiuasutuste hoonete ehitusprojektide kinnitamiseks nõusoleku andmine tervishoiu seisukohalt.

Nõuandvaks organiks rahvatervishoiu alal on Tervishoiunõukogu, mis asub Sotsiaalministeeriumi juures. Tema koosseisu kuulub ka Eesti Haigekassade Liidu esindaja.

Rahvatervishoiu korraldamine, juhtimine ja järelevalve teostamine osakondades ja linnades on vastavalt maakonna- või linnaomavalitsuste ülesandeks.

Seaduses on üksikult loeteldud maa- ja linnaarstide ülesanded; toidu- ja maitseainete valmistamise, hoiu, transpordi ja müügi tervishoiulise kontrolli teostamine; koolitervishoiu korraldamine; ettevalmistustööde teostamine tervishoiu alal tegutsemiseks üldohu, sõjategevuse või vaenlase kallaletungi korral ja sel puhul abiandmise korraldamine; ravi- ja hoolekandeaustuste ning üldtarvitustlike hoonete ja kohtade tervishoiulise seisukorra järelevalve; tööstus- ning äriettevõtete tervishoiulise seisukorra järelevalve; omavalitsus- ja erakoolide ning lasteaedade tervishoiuline järelevalve; ehituste ja elamute tervishoiulise seisukorra järelevalve; piima ja piimasaaduste müügi tervishoiuline järelevalve; tervishoiuline järelevalve piimatalituste ja koorejaamade üle; tapamajade tervishoiulise seisukorra järelevalve; kõigi raviasutuste tervishoiulise tegevuse, omavalitsus- ja eraraviasutustes ka arstliku tegevuse järelevalve; õhu ja maapinna puhtuse järelevalve, eriti vabrikute ja tööstusettevõtete piirkonnas; kaevude ja teiste joogiveeallikate tervishoiulise seisukorra järelevalve; mustuse, prügi ja majapidamisjätete otstarbeka kõrvaldamise järelevalve; võitlus haigustega, eriti nakkushaigustega; korralduste tegemine loomade ja putukate hävitamiseks, kes põhjustavad elanike terviskahju.

Iga maavalitsuse ja linnavalitsuse juures asub nõuandva organina kohalik tervishoiunõukogu.

Seadus sisaldab ka norme tervishoiujaoskondade kohta ja jaoskonnaarstide, kooliarstide, hoolekandearstide, kohtu-politsei- arstide ja omavalitsuste haiglate arstide ülesandeid.

Seaduse järgi ägedates nakkushaigustes haigete ravi kulud kaetakse vastavas eriseaduses ettenähtud alusel.

Emade ja imikute ning tiisikusnõuandlate sisseseade ja ülalpidamise kuludest tasub Sotsiaalministeerium maakonna- ja linnaomavalitsustele ning seltskondlikele organisatsioonidele vähimalt 50 protsenti.

Haigekassade elu

Haigekassadelt, kel on apteegid, võetakse maksu ajutise läbikäigumaksu seadusega, mille muutmine oli äsja Riigivolikogus arutusel, kus tagasi lükati L. Johansoniga ettepanek, et haigekassade apteegid sellest maksust vabastataks.

Haigekassade reservsummad siselaenu võlakirjadesse. Riigikogule on esitatud sise-

laenu seaduse eelnõu, mille järgi võetakse riigikaitse vahendite ja varustuse täiendamiseks siselaenu 5 milj. krooni.

Sundkorras peavad oma kapitale paigutama siselaenupabereisse: eripõhikirja alusel töötavad riiklikud ettevõtted ja avalikult aruandvad eraettevõtted nende ettevõtete tagavarakapitali ulatuses, linna-, maakonna- ja vallaomavalitsused majandusministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse poolt määratud alusel ja ulatuses, arvestades vastava omavalitsuse elanike arvu ja käsitusbude summade ulatust, ning linna vaeslastekohtud ja valla-kohtud ning sotsiaalkindlustusasutused nende käsitusbude reservsummade arvel.

Sotsiaalkindlustusasutuste poolt kohalikus korras omandamisele kuuluvate võlakirjade summalise ulatuse ja omandamise tähtajad määrab Vabariigi Valitsus majandusministri ettepanekul.

Haigekassadel ei ole vabu summasid, mida võiks paigutada pikemaajaliselt siselaenupabereisse.

Siselaenu ise ka omalt poolt mõjutab töömahu vähenemist. Tööliste vallandamine, töönäda lühendamine, elukalliduse tõus ja tööliste palga ostujõu vähenemine mõjutavad haiguste arvu ja haigekassade kulude tõusu ühelt poolt, kuna teiselt poolt haigekassade tulud vähenevad. Paratamatult ei ulatu tegevuskapitali väljaminekute katteks, tuleb võtta lisa tagavarakapitalist.

Juba nüüd on rida haigekassasid oma abistamisnorme vähendanud — krediitide puudusel, samuti perekondade abistamisest. Edaspidi on ette näha veelgi uusi kärpimisi ja vähendamisi. Haigekassad ei ole seni väheste tulude tõttu suutnud oma abistamisnorme viia vajalise tasemeni, eriti on kannatanud just perekondade abistamine. Haigekassad on peagi seisukorras, kus neilt küll enam midagi võtta pole muude, neile kõrvaliste, ülesannete täitmiseks.

Haigekassade tagavarakapitale on edaspidi hädapärast vaja realiseerida, kui need aga on paigutatud laenupabereisse hulgaks ajaks, vahest isegi 10 aastaks, siis muutuvad need tagavarakapitalid puutumatuks ja haigekassade ülesannete täitmise seisukohalt surnud kapitaliks. Haigekassade tegevus on takistatud — rahapuudusel. Sellepärast ei võiks küll võimalikuks osutada haigekassade rahadega sunduslike laenupaberite ostmise. Haigekassade summad, mis on kogutud töötasude arvel, tuleb kehtiva seaduse järele kasutada tööliste ravimiseks ja nende abistamiseks haiguse, sünnitamise ja surma puhul.

Nendeks ülesanneteks ei ole haigekassad seni riigilt mingit toetust saanud, kuigi teised riigid, isegi naaberriik Läti, seda oma haigekassadele annavad. Haigekassade kohustuste hulk on kasvanud ja läheb seda suuremaks, mida kitsamaks muutuvad tööolud.

Haigekassade vabade summade kinnikülmetamine paiskaks küll nende tegevuse edaspidi ületamatusse kitsikusse.

Tööõnnetuse puhul Tallinna Ühisest Haigekassast abiraha saajad käivad 1. märtsist s. a. alates haigekassa kontrolli alla. Seepärast on ümber töötatud senised tööõnnetuste, see on punased, haiguslehed. Senised punased tööõnnetuslehed kaotasid 1. märtsist s. a. alates oma kehtivuse. Kõik vigasaanud, kelle õnnetusjuhtumite kohta pole kahtlust, tuleb saata haigekassa arsti juure, ambulantsi või haiglasse koos teadaandelehega õnnetusjuhtumist, punase abirahasaaamise ja lõputeadaandelehega. Tallinna Ühine Haigekassa saadab teadaandelehed omalt poolt edasi kindlustusühingule, kellega on sõlmitud vastav kokkulepe. Uus kord on tarviline selleks, et oleks võimalik õnnetusjuhtumeid haigekassas registreerida ja hiljem ravimise käiku kontrollida ühisel alusel harilike haigustega.

Tööõnnetusjuhtumist, olgu vigastus kui tahes tühine, tuleb viivitamata teatada käitise juhatajale või selle asemikule, teatades neile ühtlasi tööõnnetusjuhtumi pealtnägijate nimed, ning nõuda tööõnnetusjuhtumilehe (punase) väljaandmist, millele käitise juhataja lisab tööõnnetusjuhtumi teadaande kindlustusühingu tarvis. Leht ühes teadaandega tuleb haigekassa kantseleis registreerida 48 tunni kestes. Väljaskäimine haiguse ajal, ükskõik mis otstarbeks, toimugu ravi ja arsti poolt lubatud ajal. Ravilast lahkumisest ja arsti poolt väljaskäimise aja muutmisest tuleb haigekassale teatada 48 tunni kestes. Enne tööõnnetusjuhtumilehe registreerimist peab olema tööõnnetusjuhtumilehel ettevõtja poolt tähendatud viimne tööpäev enne vigastumist ja aeg, millal tööõnnetusjuhtus. Lehed tuleb pärast haige töövõimeliseks tunnistamist haigekassale ära tuua ühes tööõnnetusjuhtumi lõppteadaandega. Elukoha muutmisest tuleb haigekassale teatada kolme päeva kestes. Kui käitise juhataja keeldub tööõnnetuslehte välja andmast, siis tuleb viivitamata pöörduda politsei oskonda, kus vigasaanu elutseb, et koostataks õnnetusjuhtumi kohta protokoll, millest ärakiri tuleb esitada haigekassale ühes arsti tunnistusega tööst vabastamise kohta ja käitise tõendusega, millal vigasaanu töölt on ära jäänud. Tööõnnetusjuhtumi tunnuste olemasolul annab haigekassa juhatus välja tööõnnetuslehe.

Haigekassaosaliste poole on pöördunud Tallinna ühishaigekassa üleskutsega, et kõik kodus kasutamata seisvad rohupudelid ja purgid toodaks haigekassa apteeki, et võimaldada kokkuhoidu; kõigist väärnähtustest kassaosaliste keskel ja raviasutustes tuleb teatada haigekassale; simulante tuleb paljastada. Arstirohu kordamisel viivad kassaosalisel rohupudeli või salvipurgi apteeki, vastasel korral nõuab apteek rohupudeli ja -purgi eest hinda. Tööst vabastamise puhul tuleb registreerida oma haigusleht haigekassa kantseleis 48 tunni vältel.

Haigekassa kliiniku suhtes eitavaile seisukohale on asunud „Post.“ teatel tööstuse „Estico“ töölised. Nähtavasti on siin

tegemist arusaamatusega. Küsimust ilma kõrvaliste mõjutusteta kaaludes ei saa töölised asuda haigekassa kliiniku suhtes eitavaile seisukohale, vaid peavad talitama otse vastupidi.

Tööliste kui haigekassaosaliste tervise huvides on haigekassadele omad ravilad paratamatult tarvilised.

Haigekassale andmete esitamata jätmise eest sai 5-kr. rahatrahviga või maksujõuetusel 2-päevase arestiga karistada Sillamäel elunev tööde ettevõtja Peeter Antonov. Ta oli Narva üldisele haigekassale andmed esitamata jätnud kahe töölise kohta.

Kollektiivlepingu sõlmida soovivad Tallinna Ühishaigekassa ametnikud. Lepingu kavas on ka ametnikele viis korda nädalas sooja eine andmine, kahekuuline etteütlemine vallandamise puhul ja nõudmine, et teenistusse võetaks eeskätt kutseühingu liikmeid.

Sotsiaalkindlustus

Sotsiaalkindlustust soovivad kodutöölised, kes oma koosolekuil on korduvalt teinud sellekohaseid otsuseid. Kodukäsitöölised töötavad tegelikult päevas 10—16 tundi, elavad viletsates sotsiaalsetes tingimustes, 1—2-toalistes korterites, mis ühtlasi on töötoaks. Eriti halb on ka rätsepatöölised kodukäsitöölised olukord, samuti kingseppadel. Töökaitse ja sotsiaalkindlustus nendeni veel ei ulata.

Perekonnaabiraha põllutööliliste maksetakse Lätis. 8326 aastapõllutöölisist saab abiraha 16.587 lapsele. Abiraha — 38 latti kuus — antakse riigikassast. Maksmist toimetatakse vallavalitsuste kaudu. Aastatöölise arv näitab tõusu.

Erilisi haigekassasid maatöölilistele kavatsetakse luua peale üldiste haigekassade, nagu teatas sotsiaalminister Riigivolikogus.

Haiguskindlustusseaduse eelnõu on praegu läbivaatamisel Vabariigi Valitsuse komisjonis.

Emade- ning lastekaitseaduse ning valilaste seaduse esitamist Riigivolikogule ei ole oodata.

Pensionäre on Eestis üldse 14.938, neist riigi- ja omavalitsuste teenijaid 8936, sõjaväelasi 1117, rahvaväelasi 1596, veneaegseid pensionäre 3215, vanu õpetajaid 74. Pensionäride üldarv näitab tõusu.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise fondiks on riigieelarvesse võetud 100.000 kr.

Haiguskindlustuse fondi asutamist pooldavad Türi käsitöösturid, kes küsimust arutasid oma ühingu peakoosolekul.

Töötute toetamisele on asunud Narva Tekstiiltöölised Kutseühing. Loodi toetusfond. Abistamiseks on kehtima pandud kindel kord. Toetuse andmine algab üks kuu pärast vallandamist.

Toetus on sõltuv liikmemaksust.

Perekonnaga töövõtjate lisapalga seadus on praegu Riigivolikogu komisjonis, samuti

ka tööliste palgalise puhkeaja seadus. Kummagi seaduse vastuvõtmist Riigikogu poolt enne aprillikuud ei ole oodata juba tehnilistel põhjustel.

Ühekordset lasteabiraha linnateenijaile, kelle palk on alla 150 kr. kuus, otsustas maksa riigiteenijatega ühesugustel alustel ühe kuu normi suuruses Kunda linnavalikogu.

Töökaise

Töö katkestamine õhuhäire tõttu ehitustöödel Inglismaal. Tööandjad võimaldavad töölisele õhuhäire tõttu kaotatud tööaega ületundidega tasa teha. Töölised, keda õhuhäire takistab õigel ajal tööle ilmumast, võivad pärast tööaja lõppu tööle jääda. Nädala jooksul puudujäänud töötundide eest saadud poole kahju (kuni 8 tundi nädalas) võtab tööandja enese kanda.

Ületunnid puuvillatööstuses Inglismaal. Puuvillatööstuse tööandjate kutseühingu ja töövõtjate kutseühingute vahel sõlmitud lepingu alusel on töövõtjal lubatud teha nädalas kõige rohkem 7½ ületundi. Ületundide eest maksetakse töötasu 50% rohkem. Noorte, alla 16 a. vanuste, töövõtjate tööaeg ei tohi ületada 48 tundi nädalas.

Sotsiaalpoliitika Kolumbias. Bogota ajakirjas „Feste der Arbeit“ vabariigi president andis seletusi maa põllumajanduslikust ja kultuurilisest arengust. Vabariigi valitsus aitavat igati kaasa, et kindlustada tööliste paremaid töövõimalusi, isikuvabadust ja elanike rahulikkust ja kindlustatud elu. Maksulise puhkeaja seaduse läbiviimisega võimaldatakse töölistele hädavajalist puhkust. Kavetatud sotsiaalkindlustuse alla kuulub ka vanadus- ja haiguskindlustus. Ka laste, noorte ja emade tööolukorra parandamiseks on samme astutud. Samuti on kavatsusel ka üldtöölepingu seadus.

Tööaeg Egiptuses. Sõjategevuse kestvuseni pikendati tööaega 9 tunnini päevas.

Tööseadus Boliivias. 1939. a. 26. mai seadusega kehtimahakanud esimene Tööseaduseraamat Boliivias korraldab 121 artikliga: töölepingut, üldtöölepinguid, tööaega, tööd kodus ja üldtöötasusid. Raamatu eeskirjad käsitlevad ka õnnetuse kaitset, tervise kaitset, kahjutasu kutseõnnetuste puhul ja esma- ning arstiabi õnnetuste korral. Sotsiaalkindlustuse kohta on tehtud ainult üksikuid kokkuvõtteid seletusi. Tööseaduseraamat sisaldab ka määrusi naiste- ja lastetöö kohta.

Riigikaitseks kokkukutsutud töövõtjate kaitse Rootsis. Töölit vallandamise keeld, mis seni kehtis kõige rohkem 60 päeva pärast ülesütlemist, kaotatakse erakorralise sõjaväeteenistuse kestes. Aktiivse riigikaitse teenistuse vältel võib töövõtja vallandada vaid sel juhul, kui töölepingu lõppemine ja sõjaväeteenistuse algus langevad ühte, ja ka siis, kui ettevõtte oma tegevuse likvideerib.

Sõda ja üldtöölepingud Prantsusmaal. Töömisteeriumi 1939. a. 13. oktoobri ametliku teadaande järgi ei põhjusta sõda lepingust äraütlemist. Kutseühinguisse kuuluvate tööandjate ja töövõtjate vahel sõlmitud üld-

töölepingud jäävad kehtima täies ulatuses ka sõjaolukorras.

Böömi-Määri maa-aladel tehtava avaliku töö tööaja pikendamine. 1933. a. seadusega kehtimahakanud avaliku töö tööaega riigiraudteel pikendati 19. juuli 1939. a. sise- ministri korraldusega 40 tunnini nädalas.

Liiklusnõukogu, mis on ette nähtud jõuvankrite liini- ja juhuveo korraldamise seaduses, täiendati Riigivolikogus L. Johansoniga ettepanekul autojuhtide-töövõtjate esindajaga, kuna nõukogus arutusele tulevate küsimuste otsustamisel on tarvilised ka autojuhtide kogemused ja seisukohad.

Tervishoid

Rasedate naistööliste vallandamise takistamiseks tahetavat uue haiguskindlustuse seadusega kehtima panna uusi eeskirju.

Kõiki ravimeid, ka välismaa päritoluga, olevat saada apteekidest, ütles sotsiaalminister Riigivolikogus vastuseks ühele küsimusele.

Raskeid liiklemisõnnetusi oli Tallinnas 28. veebr., kus vihmapiisad muutsid tänavad klaaslibedaks, kuid neile ei visatud õigeaegselt liiva. Omnibuseliinile tulnuks puistata liiva ja raske õnnetus, mis purustas mitme inimese ihuliikmed, oleks jäänud tulemata. Hariliku korra järgi tuleb omnibuseliinidele nende libedaks muutumise ärahoidmiseks õigeaegselt liiva heita ja teed puhastada jäämürakaist.

Kõnniteed, isegi Toompeal Siseministeeriumi ees oleva müüri ääres, olid nii libedad, et võimatu oli liikuda: inimesed, kes ei tahtnud maha kukkuda, käisid kähki, kuid kukkujaid oli palju.

Vigastatute arv, kes vajasis arstiabi, ulatub üle 120. Väga paljud said kukkudes põrutusi, nikastusi ja nahamarrastusi, mida raviti kodus, arsti poole pöördumata.

Isegi keskhaiglas anti arstiabi mõnele kümnele inimesele, teiste haiglate kohta ei ole andmeid avaldatud.

Omnibuseteede korraldajate üle peaksid valvama peale politsei ka linnavalitsuse vastavad ametnikud, kuna kõnniteede korraldajate järele valvamine kuulub politsei ülesannete hulka.

Kiviõli õlivabrikus 6-tunnilise tööpäeva soovitat sisse seada tööinspeksioon, kuna tööolud vabrikus on kahjulikud tööliste tervisele. Tööpäeva lühendamise leib vastuseisu käitise juhatusel poolt. Teadlik töölikond pooldab tööpäeva lühendamist, misjuures see ei või töötasu vähendada.

Kuigi tööpäeva lühendamine on täieliselt põhjendatud ja selle teostamisel ei ole takistusi, jääb see vististi teostamata, sest käitise juhatusel poolt on astutud ametiasutustes vastavaid samme.

Veepuudus maal põhjustab haigestumisi. Ka Tartus tüüfuse levimise üheks põhjuseks peeti puudulikkust puhtust. Veepuuduse põhjuste uurimine ja kodanike puhta veega varustamine on üks tähtsaimaid tänapäeva tervishoiulisi ülesandeid.

Põlevkivi õlivabrikuis kahjustavad tööliste tervist gaasid, tolm ja kuumus. Sobivat

õhuvahetust ei ole veel suudetud sisse seada. Gaaside tõttu saavad töölised peamiselt silmade ja seedimise rikkeid.

Eesti koolimajadest on paljud ebatervis-hoiulised ega vasta ehitustehnilistele nõuetele. Seepärast avaldas Riigivolikogu soovi, et Haridusministeeriumile palgataks arhi-tekt, kes oleks koolimajade ehitusprojek-tide koostamisel ja ehituste teostamisel nõu-andjaks ja ehituste otstarbekohasuse järele-vaatajaks.

Lasteabiraha maksmist riigiasutis on ajutistele töötajatele pooldab Riigivoliko-gu, selleks soovi avaldades.

Nakkushaiguste vastu võitlemiseks on riigelarves 1940/1941. aastaks 55.000 kr.

Rasedate kodudele, mida Eesti Lastekait-se Selts peab Tallinnas ja Tartus, annab riik toetust 15.000 kr.

Emade puhkekodu, mis on Kodumajan-duskoja hooldamisel, saab Sotsiaalministeeriumilt toetust 3000 kr. Kodumajanduskoda ise saab 90.000 kr.

Nakkushaigusi 1939. a. 10 kuu jooksul oli: leetreid 6450, kõhutüüfust 303, sarlakeid 1251, difteeriat 1046, lastehalvatust 36, ma-laariat 12, pidalitõbe 4, meningiiti 25, lä-kakõha 327, tuulerõugeid 387, kangestustõ-be 9, punetusi 20, unduleerivat palavikku 1, siberikatku 1, unitõbe 1 ja düsenteeriat 2 juhtu. Vähenemist näitavad suguhaigused, mis on kahanenud 50% võrra võrreldes eel-mise aruandeaastaga.

Toiduainetega põhjustatud paratüüfustaidist Tartus 1939. a. suvel kirjutavad „Eesti Arstis“ nr. 2 — 1940 Salme Puhk ja Bo-ris Imelik. Haigus levis Tartus juuli lõ-pul ja augusti algul. Autorid käsitlevad hai-gusnähtusi, nende käiku ja ravi.

Vihitlemissaun on raadiumiemanatsiooni-ruum — sellest kirjutab Saksa arst O. Muck, keda refereerib R. Roots „Eesti Arstis“ nr. 2. — 1940. Autor on tutvunud Soome vihitlemissauna ehitusega. Soome saunas moodustab sile graniitkivi olulisema osa. Graniit omab raadioaktiivseid omadusi te-mas leiduvate raadiumi ja tooriumi sisalda-vate mineraalide tõttu. Autor arvab, et väi-kesed aurupiisakesed osutuvad raadiumiema-natsiooni kandjaks. Autor ütleb, et soom-lane omab sauna näol ravivahendi, mida meie kesk-eurooplased peavad otsima raadioaktiivsetes kuurortides.

Kiviõlis töötingimusi uurides leidis ins-pektsioon, et tunnelahjude juures töölised teostasid remonttööd „lausa põrgukuumuses“, kus nad võisid töötada vaid mõne minuti, siis tuli välja joosta külmema õhu kätte. Õlivab-riku ruumid olid täis suitsu ja gaasi. Ohtli-kes töökohtades töötatakse gaasi ja suitsu sees peagu käsikaudu, kuna nägemine on ras-kendatud. Kiviõlis kaebavad töölised puudu-liku ventilatsiooni, nõrga valgustuse, gaaside rohkuse ja kõrge kuumuse üle. Naistel tuleb töötada pigiõli aurudes, ka tuleb neil kanda raskusi: Vigastusi põhjustavad väsimus, nõrk valgustus ja alatoitlus. Vigastatud on vallan-datud. Sisemiste vigastuste juures on raske tõendada, et tegemist on töö juures saadud vigastusega. Rohkesti on ka seljavigastusi.

Tööolud

Ehitustöölised arvatakse, et nad tööhoo-ajal võivad niipalju teenida, et nad talvelgi tööde vaheajal võivad sellest elada. Tallin-na ehitustöölise kutseühingu ankeet aga kõneleb vastupidist: üle 43 protsendi töölis-test on teinud talvisel tööde vaheajal elat-sulaene, kuna teine osa on hankinud endae-le sissetulekut juhusliku tööga. Talvel ei saa ehitustöölised minna metsatöödele puu-duliku varustuse tõttu ja seepärast, et töötasu on nii madal, et ei võimalda ka-hel pool elamist: perekonna toitmiseks ei jatku.

Leedust põllutöölisi koos perekonda-dega kavatakse tuua tänava kevadel. Läänud suvel töötas Eestis põllumajandu-ses umbes 5000 poolakat. Ka tahetakse su-vel pidurdada tööstuslikku tööd, et töölisi maale juhtida, eriti ehitustöölisi. Maalt on Eesti omad töölised sageli sunnitud lahkuma just seepärast, et pole võimalusi perekonnaga elamiseks. Ei tea, kuidas suu-detakse Leedu perekondi maale paigutada.

Neljanda õlivabriku ehitab Esimene Eesti Põlevkivitööstus, aastatoodanguga 50.000 tonni.

Turbabriketitööstust laiendatakse, töstes aastase toodangu 72.000 tonnini aastas.

Narva kalevivabriku töölised nõudsid palga-lisa 10 senti tunnis, vabrikuvälitsus lubas 2,5 senti. Töölised soovisid ka töötasude regu-leerimist, kuna mitmes osakonnas täiesti ühe-suguste ülesannetega töölised saavad erinevat palka. Ka nõuti, et mustematel töödel antaks töölisele tööriided.

Vabrikus on üle 600 töölise.

Alla 6 päeva nädalas töötada on lubatud tootmise korraldamise komisjoni poolt üle 60 käitisel. Lühendatud tööädalala eest maksetakse ka vähemat töötasu, kuna töö-tasu arvestatakse peamiselt tunni- ja tüki-töö, vähem päevatöö alusel.

Krenholmi vabrik, kus veepuudusel töötati viimasel ajal lühendatud tööädalala-ga, on nüüd jälle hakanud töötama 6 päeva nädalas. Ka suurendatakse töölise arvu. Tööd jätkub.

Kohtla-Järve töölise palgakõrgenduse nõudmine läheb töötajate komisjoni lahenda-da, kuna pole korda läinud kokkulepet sobitada.

Mitmesugust

Toiduainete ja tarbeasjade hinnad näi-tavad järjest tõusu. Nii on tõstetud suhkr-u lisanormi hinda 3 senti võrra ja kilo-gramm maksab nüüd Tallinnas ja Nõmmel 88, mujal 91 senti, seega kaks korda enam kui suvel. Tõusnud on tunduvalt ka karbi-kilu ja sprottide, eriti aga soolakala, hee-riinga, siia ja isegi silgu hind, samuti ka värskete kala hind, mida nüüd rohkesti välja veetakse. Ka teiste toiduainete hinnad on tõusnud. Kallinenud on ka jalanõud ja riie. Palgad aga ei näita vastavat tõusu, mille tulemuseks on palgaliste ostujõu pidev ja peatumatu vähenemine. Selle tagajärjel suu-renevad ka haigekassade väljaminekud,

kuna tulud töölise arvu vähenemise ja töönädala lühendamise tagajärjel tunduvalt vähenevad.

Üüriseaduse elluviimisega Tallinnas ja mujal viivitatakse, kuigi seadus ise juba läinud aastal kehtima hakkas. Ka ei ole oodata, et seaduse teostamine tooks kuigi suurt üüride vähenemist, kuna jõudude vahetorkord linnavolikogudes ei ole selleks soodus.

Või väljavedu oli veebruarikuus 8750 tundi, kuna see läinud aastal samal ajal oli 14.475 tundi. Väljavedu takistab ühenduste ummistumine. Võid on külmhoone laod täis. Siseturul hoitakse siiski või hind võimonopoli abil endisel kõrgusel — 215—220 senti kilo, kuna see hind siseturul peaks olema palju madalam. Praegu veetakse rohkesti välja rõõskpiima ja koort.

Luksusemetete, lokaalide, lõbustuskohtade, kohvikute jne. maksustamist kehvemate perekondade laste abistamiseks on mõnelt poolt soovitatud. See maksustamine oleks põhjendatud ja õiglane.

Uus juuremaks põllumajandusele. Väetuskainete hinna alandamiseks maksetakse rahvamajanduse elustamise fondist 250.000 krooni. Hind hoitakse lämmastikväetistel ja kaalisoolal 1939. a. tasemel. 1939. a. hind ei olnud kõrge. Rahvamajanduse elustamise fond saab oma tulud peamiselt läbikäigumaksust tööstuselt ja kaubanduselt, ka haigekassade apteekidest.

Kohtla-Järve kaevandustes üle 20 aasta töötanud on üle 30 isiku. Töölise arv Kohtla-Järvel on üle 2400.

Vägistamisest, enesetapmisest või vastündinud vallaslaste tapmisest ema poolt on trükis teadete avaldamine keeldud ja karistatakse arestiga mitte üle 6 kuu või rahatrahviga mitte üle 500 krooni.

Toetusi Sotsiaalministeeriumi eelarves. Toetusteks Sotsiaalministeeriumi eelarves võiks nimetada: õdede koolile 6000 kr., omavalitsustele hoolekandeaustuste sisseseadmiseks 5000 kr., eraorganisatsioonidele (Eesti Punane Rist, sihtasutus „Eesti Lastekaitse“, Eesti Karskusliit, Eesti Naiskarskusliit, Kodumajanduskoda, vigastatud sõjameeste organisatsioonid jne.) hoolekande teostamiseks 179.000 kr., emade ja laste nõuandlale 60.000 kr., tiisikuse vastu võitlemiseks 255.000 kr., Eesti Tervishoiu Muuseumile 35.000 kr., selles tervishoiu näituse korraldamiseks 20.000 kr., omavalitsustele laboratooriumide sisseseadete täiendamiseks ja uute asutamiseks 4000 kr., toetuseks Tööliskojale 34.000 kr., Töövõtjate Kutseühingute Keskkliidule ja kutseühingule 33.000 kr., riigiteenijate keskkliidule, Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu, Põllutöökoja ja maa ning linna tööhõrsidele — 39.000 kr., turismi arendamise fondile 60.000 kr., ajakirja „Loodushoid ja Turism“ väljaandmiseks 2000 kr., omavalitsustele laste lahtise hoolekande korraldamiseks 290.000 kr., puudustkannatavatele lastele toitlustamise ja riievarustuse võimaldamiseks 120.000 kr., sanitaarauto muretsemiseks ühele maaomavalitsusele haigete transporteerimiseks 8500 kr., Haapsalu ja Tapa linnale joogiveeseadeld

diste korraldamiseks 10.000 kr., Saaremaa maahaigla ehituse lõpuleviimiseks 7000 kr., Saaremaa maahaigla sisustamiseks 20.000 kr., Paide linnahaigla ehitamiseks 100.000 kr., Lääne maahaigla laiendamiseks 40.000 kr., Tallinna linna keskhäigla sünnitus- ja ginekoloogiaosakonna ehitamiseks 100.000 kr., Pärnu linnahaigla sünnitusosakonna lõpuleehitamiseks ja sisustuse muretsemiseks 10.000 kr., röntgeniaparaaadi muretsemiseks Viljandi tiisikuse vastu võitlemise seltsile 8200 kr., E. P. Risti sanatooriumi töökodu asutamise ja ülalpidamise puudujäägi katteks 5500 kr., Võru ja Valga linna haigla sisseseade täiendamiseks 3000 kr., Tartu linna ja maakonna tiisikuse vastu võitlemise seltsi 30.000-kroonise laenu osaliseks kustutamiseks ja intresside tasumiseks 5000 kr., omavalitsuste varustamiseks desinfitseerimisvahenditega 5000 kr., sihtasutusele „Tallinna Rahvamaja“ 50.000 kr., kodukaunistamiseks 10.000 kr., uuteks ehitusteks 12.600 kr., Taagepera sanatooriumi uue hoone sissustamiseks ja muudeks kuludeks 35.000 kr.

Sotsiaalministeeriumi keskasutusel on kuludid 94.101 kr., farmaatsiaosakonnal 27.601 kr., Tervishoiu ja Hoolekande Talituse keskasutusel 5.877.350 kr., tervishoiu- ja hoolekandeaustustel 1.078.715 kr., töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnal 305.675 kr.

Tööinspektsiooni jaoskonnad maksavad 89.888 kr., Loodushoiu- ja Turismiinstituut 129.425 kr. ja ta asutused kohtadel maksavad 157.487 kr., kokku 286.912 kr., seega vaid natuke vähem kui terve töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakond.

Tänavu ei ole Sotsiaalministeeriumi korraline eelarve suurenenud enam kui 268.861 kr., peamiselt pensioni ning loodushoiu ja turismi arvel.

Põlevikivi ning kase-, lepa-, kuuse- ja männipakkude veotariifi raudteel on tunduvalt kõrgendatud, nii et see annab uusi tulusid kuni 450.000 kr. See ei jäta oma mõju avaldamata elukalliduse tõusule.

Riigi tööstuskeskkoolis on õpilasi üle 700, õpetajaid 60. Seni on lõpetanud Riigi tööstuskooli 330 noort.

Küttematerjali hindade tõusu kohta on „Pvl.“ teatel Riigi Metsatööstuse direktor N. Talts muuseas seletanud, et „ei saavat anda liig suurt tähtsust hindade tõusule, mis erapuuhoovis on aset leidnud. Peaksime olema tänulikud, et meil ei pruugi istuda külmas toas samal ajal, kui meie lõunanaaberid on seda sunnitud tegema küttepuudusel“.

Jätetakse ütlema, kellele rahvas peaks selle eest tänulik olema.

Kui mõnes riigis on halva korralduse tagajärjel küttematerjali puudus, siis see ometi ei põhjusta ka Eestis „külmas toas istumist“.

Eestis puude hind metsas, metsatöölise palgad ja veokulud ei ole mitte niipalju tõusnud, et see põhjustaks säärast küttematerjali hinna tõusu nagu see on aset leidnud erapuuhoovides.

Põhjendamata tänutunne ei põhjusta veel mingit hinnatõusu.

Käsitööstuste arvu piiramist soovitab Käsitööstuskoda. Käsitööstusi olevat üksikutele aladel rohkem kui on vaja nõudmiste rahuldamiseks, näiteks juuksureid, metallitööstusi, väikesi tekstiilitööstusi (kudujaid jne.). Tulevat takistada uute ettevõtete avamist. Muidugi on kõige lihtsam tee võistluse kõrvaldamiseks uute käsitöökäitiste avamiseks loa mitteandmine. See on aga põhjendatud töötavate käitiste omakasuga. Praeguses ühiskonnas ei ole otstarbekohane piirata ettevõtlikkust käsitöö alal. Kui seda tehakse, siis pidurdatakse käsitööd ja üldse tööstuse arengut.

Maale 45 tööliskohta tahetakse tänava asutada. Need kohad antakse kehvematele lasterikastele maatöölisperekondadele. Maale tööliskohtade loomine on põllumajanduse huvides, kuna see võimaldab tööjõu püsimist maal. Et maa tööjõust tühjaks ei valguks, selleks tuleks küll tõhusamaid abinõusid tarvitusele võtta. Mõneski riigis näeme, kuidas maad ja hooned maha jäetakse ja linna kolitakse. Et inimesi maal hoida, selleks on tarvis soetada neile elamisvõimalusi, parandada töötingimusi, tõsta sotsiaalset ja kultuurilist taset. Kurjustamine selle üle, et inimesed linna valguvad, ei aita, küll aga maaelu tervendamine.

Maanaisi ei huvita sotsiaalküsimused, kirjutab „Sakala“. 42 maa- ja perenaisteltsist vastas sotsiaalassistendi ringkirjale ainult 4. Arusaamised sotsiaalküsimustest olevat puudulikud.

Sama peab kahjuks tunnistama ka linnanaiste kohta.

EHL teateid

EHLiidu 1939. a. tegevusest.

Liidu esindaja võttis osa Tall. kod. õhukaitsest, karskuse nõukogust, tiisikuse vastu võitlemise sihtasutusest, Tööliskoja sotsiaaltoimkonnast jne.

Liidu sekretär L. Johanson pidas sotsiaalkindlustuse, töökaitse, tööliste olukorra ja korteriolude üle loenguid ja kõnesid: Tallinnas — 18, raadios — 2, Narvas — 9, Kehras — 2, Tartus — 2, Kohilas — 1, Jägalas — 1, Viljandis — 1.

Kirjandusest levitati peale „Töö ja Tervise“ O. Vahtra haiguste vastu kindlustamise seadust ja L. Johanson „Sotsiaalkindlustust“.

Trükiti aasta-aruande vihud ja diagnooside nomenklatuur.

Juhatusse kuulusid: esimees K. Lukk, abiesimees V. Ado, liikmed A. Elend, F. Kauks, V. Luksepp ja A. Müürsepp.

Juhatus pidas 10 koosolekut, kus arutati 117 päevakorrapunkti. Revisjonikomisjoni kuulusid: esimese P. Paal, sekretär E. Keskpai ja S. Lepson. Juhatus pidas 4 koosolekut.

Peale kongressi Tallinnas peeti haigekassade tegelaste päev Tartus.

Büroo sai 656 ja saatis 4180 kirja.

Loenguid. Jaanuari- ja veebruarikuus kõneles EHLiidu sekretär: 7. jaan. „Kiviõli“ rahvamajas tööliste üldkoosolekul tööliste tervishoiu ja sotsiaalkindlustuse üle, 10. jaan. Tallinnas tööliste rahvamaja saalis korteriküsimusest, 20. jaan. Kohtla-Järvel tööliste klubi ruumes töökaitsest ja sotsiaalkindlustusest, 28. jaan. Pärnus tööliste kodu ruumes — tööoludest ja töökaitsest, 9. veebr. Tallinnas Tööliskoja ruumes — haiguskindlustusest, 14. veebr. Kohtla-Järve rahvamajas töötasust ja töökaitsest, 15. veebr. Tallinnas ETK tubakatehastes tööliste päevaküsimustest ja 25. veebr. Pärnus rahvamajas tööliste päevaküsimustest. Samal koosolekul kõnelesid Pärnu ühishaigekassa asjaajaja V. Tarand ja haiguskindlustusest ja A. Elend haigekassa tegevusest.

Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu aasta-koosolek oli 1. märtsil s. a. k. 7 õhtul Sotsiaalministeeriumis. Juhatas rvk. L. Johanson, protokollis tööinsp. J. Koppel.

Ühingu esimees dir. J. Sonin andis ülevaate ühingu tegevusest. Rahvusvaheline ühing on korraldanud uurimise kutsehariduse küsimuste ja rahva toitlustamise küsimuse üle. Kutsehariduse kohta Eestis on koostanud ülevaate dir. J. Kiivet. Ühing oma peakoosolekul 2., 3. ja 4. juunil 1939. a. on Liège'is vastu võtnud vastavad resolutsioonid, mis saadetakse vastavatele asutustele.

Käesoleval aastal tuleb uurimisele: 1) tööpuudus ja selle moodsad põhjused ühes kodanliku kasvatus ja linnastumisega, 2) majateenijate kutseline ettevalmistus.

Eesti ühingul on kavatsusel sotsiaalpoliitilise aastaraamatu väljaandmine, mida peakoosolek otsustas jaatavalt. Toimetusse valiti: Ilm. Rebane, tööinsp. abi Al. Kaelas ja mag. P. Vihalem.

Aruanded ja eelarved võeti vastu.

Ühingu juhatusse valiti: dir. J. Sonin (esimees), V. Grohman (sekr.), Ilm. Rebane (sekr.), kapt. A. Gustavson (laekur) ja L. Johanson (abiesimees). Juhatusel liikmete kandidaatideks valiti sotsiaalkindl. juhataja P. Margna, assistent V. Mainik ja nõunik V. Tehve.

Revisjonikomisjoni valiti vanemtööinsp. J. Põllupüü, hoolek. insp. G. Rebane ja tööliskoja instruktor H. Isküll, asemikeks J. Ode ja A. Jaanus.

SISU: 1) Äri- ja kontoriteenijate ning vabakutseliste sotsiaalkindlustusest — J. Mardi. 2) Töbaja üldisi probleeme — P. Vihalem. 3) Ventilatsioonitööstuslikus käitises — Uno Vardi. 4) Tööleping N. Venes. — L. Johanson. 5) Rahva toitlustamise küsimus. 6) Kutsehariduse küsimus. 7) Sotsiaalkindlustuse tööalalt — L. Johanson. 8) Kaubalaevade meeskondade sõjaohutus. 9) Riigikohtu tegelus — I. R. 10) Seadusi ja määrusi. 11) Haigekassade elu. 12) Sotsiaalkindlustus. 13) Töökaitse. 14) Tervishoid. 15) Tööolud. 16) Mitesugust. 17) EHL teateid.

Vastutav toimetaja Karl Lukk. Tegevtoimetaja L. Johanson. Väljaandja Eesti Haigekassade Liit. Ilumise aeg 6. märtsil 1940. a.

TÄIELISE
ÜLEVAATE

SÜNDMUSTEST MAAILMAS
SAATE VARAHOMMIKUL
ILMUVAST

„PÄEVALEHEST“

„LASTE RÕÕM“

ON IGA LAPSE SÕBER

MITMEKESIST
KIRJANDUST
KONTORITARBEID

P A K U V A D

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED

TALLINN, PÄRNU MNT. 10 ■ PIKK TÄN. 2